

ВВГВЛВ

Орліної ради

ч. 114 жовтень - грудень 1997

Вогонь Орлиної Ради

1

ДОРОГІ БРАТЧИКИ Й СЕСТРИЧКИ !

По шістьлітній перерві Український Пласт має знову Начального Пластуна, вже третього з черги. У висліді всепластового голосування, в якому участь узяли члени Уладів Старшого Пластунства і Пластового Сеніорату з цілого світу, Начальним Пластуном обраний став пл. сен. кер. Любомир Романків, член 29-ого Куреня УПС "Сіроманці".

Начальний Пластун є уосібленням ідейної та устроєвої єдності Пласту, його безперервної дії і традиції. Він стоїть на чолі Українського Пласту де і в якій формі він не існував би: не тільки тих дев'ятох крайових організацій які творять Конференцію Українських Пластових Організацій (КУПО), але й окремих груп та поодиноких пластунів і пластунук, які пластову ідею зберігають у своїх серцях.

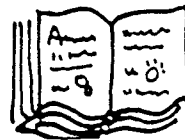
Напевно в близькому майбутньому матимемо багато нагод до зустрічей з Начальним Пластуном. Подбаймо, щоб представити Йому наше новацтво, а дітям розкажім хто такий є Начальний Пластун. Нехай не буде в нас ніодного новака чи новачки, які не мріяли б, щоб колись стати Начальним Пластуном чи Начальною Пластункою та не почали б праці над собою, щоб прямувати до тої цілі.-

Щиро вітаю Вас:

СКОБІ

Степан Орел Орел

ЩО РОЗКАЖЕМО НОВАЦТВУ?

Віталій Святовець

НА БІЛОМУ ОСТРОВІ

Це сталося дуже давно.
 Ще тоді, коли у полях і галях
 водилися русалки й мавки з розпущеним,
 довгим, аж до п'ят, волоссям. По берегах
 річок і озер, обвішані лататтям та кошуrom,
 бродили водяники. А в лісах можна було
 побачити справжнього бородатого лісовика. Бувало,
 як гукне — наче у дзвін ударить — так довго гуде
 той голос у небі. Подекуди стрічалися й злі чаклуни.
 Якщо котрому заманеться, то й оберне людину або
 тварину в камінний стовп чи в колючий будяк.
 І нічого не вдієш: будь стовпом чи будяком, аж поки
 добрий ворожбит не поверне тобі власної подобі.
 Саме о тій порі на околиці села, у білій хатині,
 що потопала в кучерявому вишневому садку,
 жив невеликий хлопчик. Звали його Тиміш. Крім
 нього, у батька та матері ще росли два сини й
 дві дочки. Сім'я була чесна і дружна. Що надбає,
 оте й споживає. На роботу всі накидалися гуртом,
 наче вогонь на соломі. Тому й не знали такого
 діла, щоб його не вдалося зробити. Але дивною
 силою природа наділила тільки найменшого
 хлопця — Тимоша. Як часом затисне
 в кулаці рубанець — так з нього вода
 і капотить. Коли ж візьме в кожную
 руку по мішку пшениці, то несе їх,
 наче пір'їни. А як ухопить за роги
 у пущі здорового тура, звір не
 вирветься, так і повалить його
 хлопець на землю.

Ото якось однієї погожої, сонячної днини пішов Тиміш до лісу. За поясом сокира, а в руках палиця, яку й троє дужих дядьків не піднімуть. Йде Тиміш, посвистує, птахів і звірів вилякує та гриби боровики у козуб складає. Не боїться ні вовка, ні ведмедя, ні лютого розбійника. — Рятуйте, рятуйте! — раптом чує тихий та жалісний голос.

Огледівся довкруг — нема нікого.

"І що воно за мара така?

Наче нікого ніде й не видно, а кличе.

Нічого не розберу", —

подумав, а далі й гукає:

— Хто тут? Покажи себе, відкрийся!

Або ще раз озовись.

— Я — чортеня Чапко. Мене замурував у дуплі старий чаклун, бо я не виконав своєї обіцянки.

— А де ж ти є, Чапку? — гукнув

Тиміш так голосно, що аж листя

затремтіло.

— У дуплі ось цього товстелезного дуба, що стоїть над стежкою, — відповів Чапко.

Тиміш одразу вихопив із-за пояса сокиру,

розмахнувся і вдарив. Стовбур репнув, як

гарбуз, а з нього вискочило чортеня Чапко:

руде, обідране й голодне. Ще й хвіст довжелезний облізлий волочить. Сіло на пеньок, підперезалося хвостом та й каже:

— Дякую тобі, Тимоше. Повік не забуду,

що ти врятував мене від наглої смерті.

Що хочеш, проси — вчиню для тебе.

— Нічого мені не треба, — байдуже

відповів хлопець. — Усе в мене є. Коли

чого нема, то сам добуду або в тата

свого випрошу. А з вами, нечистими,

не хочу ніякого діла мати.

— Як собі знаєш, — Чапко блиснув чорними, як

терен, очима, але не образився. — Та якщо тобі,

Тимоше, коли чогось заманеться або попадеш

у скруту, удар своєю палицею по стовбуру

сосни — і я з'явлюся. Тільки добре заприміть

оце місце. А тепер прощай, ходи здоровий

та веселий! — Чортеня спритно стрибнуло на

сосну, вхопилося рукою за гілляку і зникло

у верховітті.

Двічі ліс скидав пожовкле листя.

Двічі вкривався свіжими, зеленими

листочками. І тільки тоді Тиміш прийшов

до знайомого місця. Ударив палицею по

стовбуру. Загула, затряслася сосна,

як у пропасниці, захиталася — і тієї ж миті

почувся знайомий голос:

— Чого ти хочеш, добрий Тимоше?

— Не багато — не мало. Хочу подивитися,

який світ навколо, що в ньому діється

та як люди на далеких землях живуть:

чи добре, чи погано? Бо далі цього

лісу та нашого села я нікуди й

не ходив, ніде й не бував.

— Як же я покажу тобі увесь світ, коли

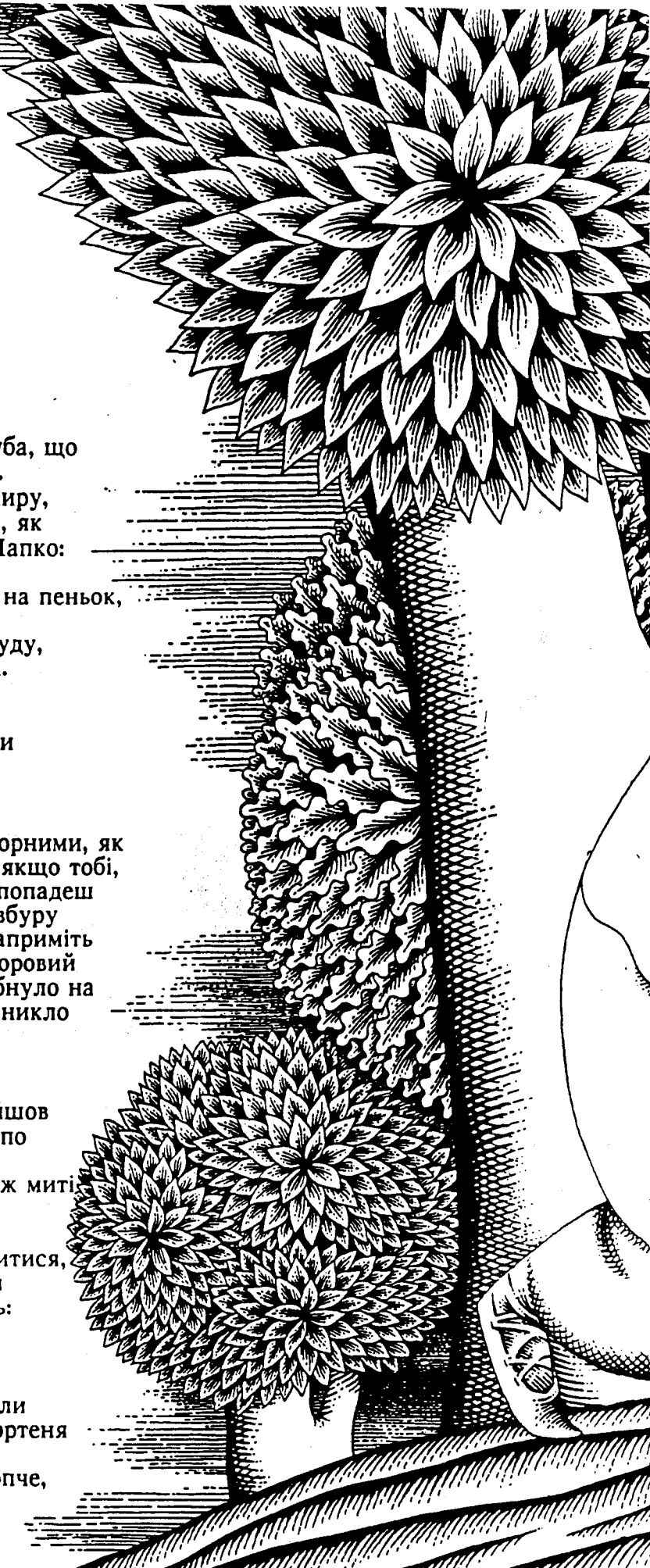
він такий великий та неозорий? — чортеня

розчепірило руки, наморщило лоба

і почухало за вухом. — Важку ти, хлопче,

роботу вигдав! Не знаю, як тобі

й допомогти.

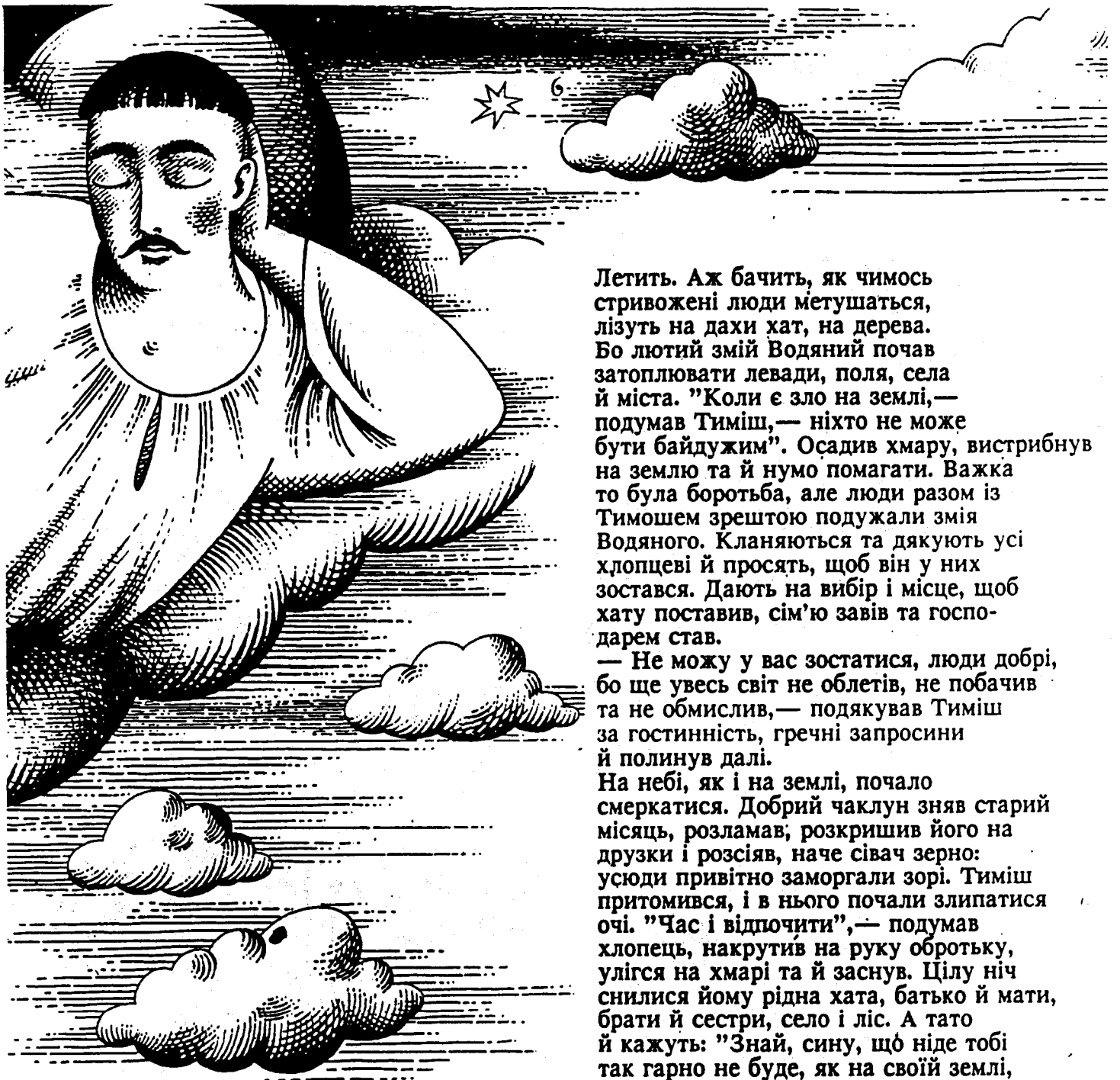

— Дуже просто, — мовив Тиміш. — Бачиш оцю хмару — білий острів, що пливе до нас?
 — Аякже, — хитнув ріжками, блиснув темним оком Чапко.
 — Ото тільки підсади мене на острів-хмару, а там і не турбуйся, облиш опіку. Я вже сам собі раду дам.
 Чапко стрибнув високо в небо. Спритно ухопився за край підзолоченої сонцем хмари, що саме пропливала над головою, і став її тягнути до лісу. Як тільки хмарина опинилася біля сосни, Тиміш вийняв із кишені обротьку і спритно загнуждав її, мов дикого степового коня. Сів верхи й помчав над лісом, над селом, над світом — аж вітер у вухах свище.

Пливе собі Тиміш по синьому, як море, небу на білому острові-хмарі та роззирається навсебіч. А внизу виринають, мерехтять хутори, села та великі міста із золотими дзвіницями. Люди з небесної висоти мурашками здаються.

”Ось тепер, — думає Тиміш, — я знайду найкращий закуток у світі. Осяду на землі, заведу господарство, візьму за себе гарну дівчину та й буду жить, ні горя, ні біди не знаючи”.

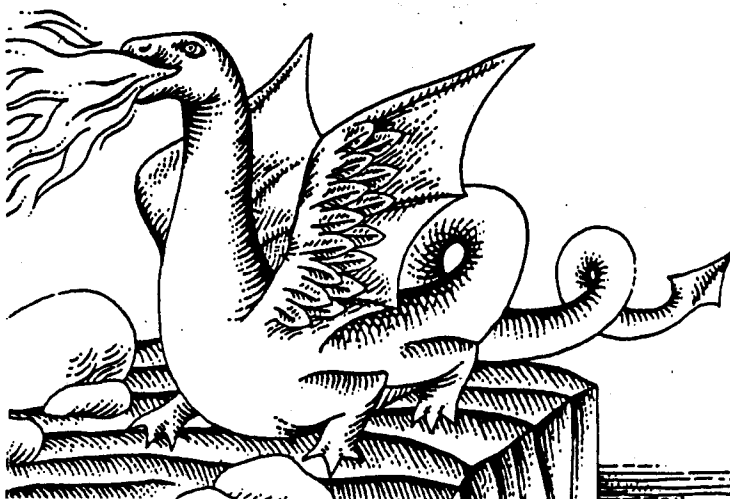

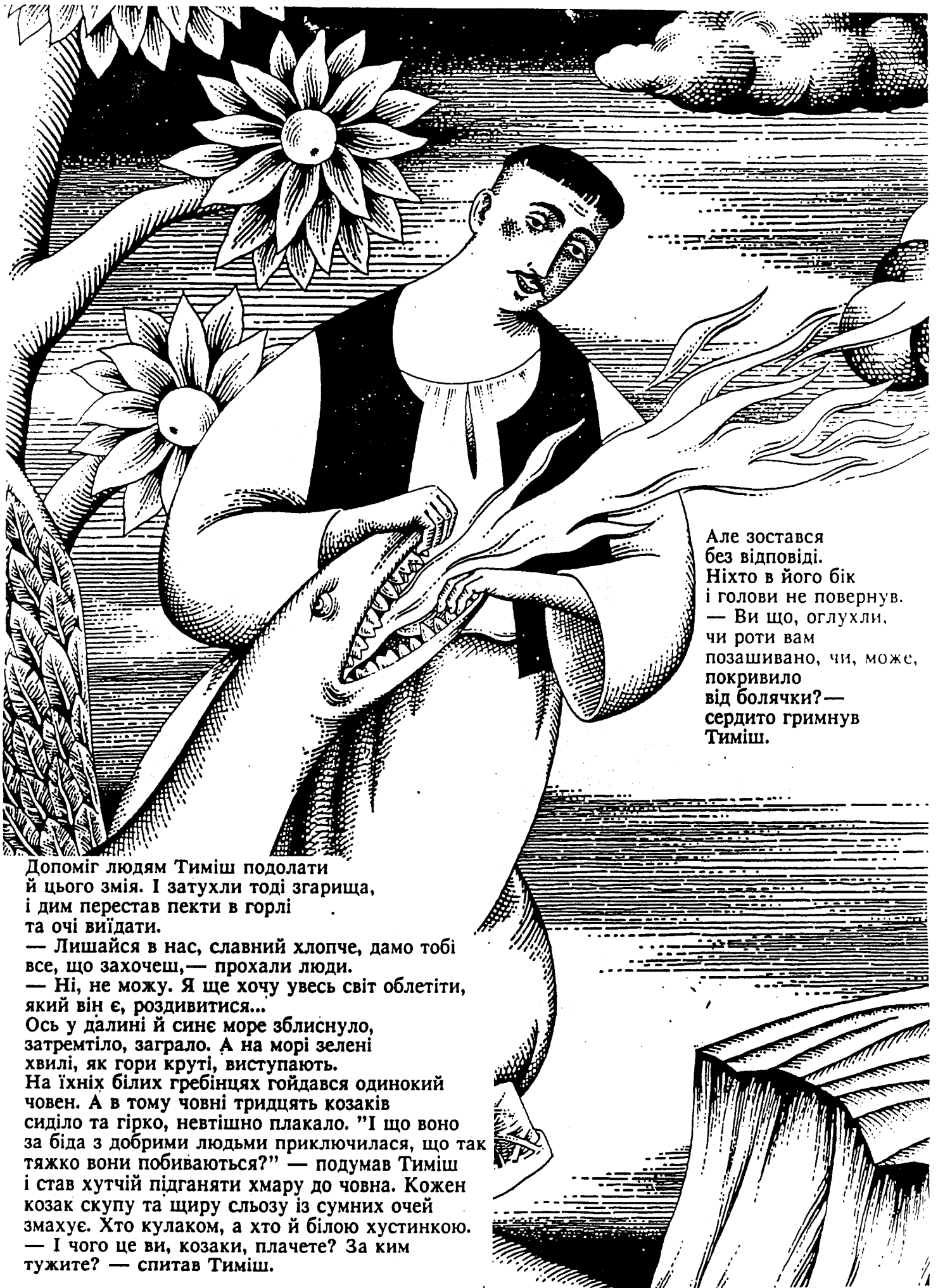
Летить. Аж бачить, як чимось стривожені люди метушаться, лізуть на дахи хат, на дерева. Бо лютий змій Водяний почав затоплювати левади, поля, села й міста. "Коли є зло на землі,— подумав Тиміш,— ніхто не може бути байдужим". Осадив хмару, вистрибнув на землю та й нумо помагати. Важка то була боротьба, але люди разом із Тимошем зрештою подужали змія Водяного. Кланяються та дякують усі хлопцеві й просять, щоб він у них зостався. Дають на вибір і місце, щоб хату поставив, сім'ю завів та господарем став.

— Не можу у вас зостатися, люди добрі, бо ще увесь світ не облетів, не побачив та не обмислив,— подякував Тиміш за гостинність, гречні запросини й полинув далі.

На небі, як і на землі, почало смеркатися. Добрий чаклун зняв старий місяць, розламав, розкришив його на друзки і розсіяв, наче сівач зерно: усюди привітно заморгали зорі. Тиміш притомився, і в нього почали злипатися очі. "Час і відпочити",— подумав хлопець, накрутив на руку оборотку, улігся на хмарі та й заснув. Цілу ніч снилися йому рідна хата, батько й мати, брати й сестри, село і ліс. А тато й кажуть: "Знай, сину, що ніде тобі так гарно не буде, як на своїй землі, серед добрих людей. Тут усе знайоме, усе в поміч: і кущ, і дерево. Тут могили твоїх далеких предків. Пам'ятай: що далі будеш від них віддалятися, то сили твої малітимуть та слабшатимуть..."

Тиміш прокинувся, коли на небі вже рум'яною квіткою зайнялося сонце. Умився небесною росою, глянув униз і занімів. То не густий пил, не вогкий туман підіймалися. То в червоній заграві горіла земля. Люди не знали, що робити та як зарадити лихові. Побивалися, плакали. Миттю Тиміш опустився на землю, де страшенний та здоровенний змій Палій пекучим вогнем нищив усе довкруг, скільки око сягало.

Але zostався без відповіді. Ніхто в його бік і голови не повернув. — Ви що, оглухли, чи роти вам позашивано, чи, може, покривило від болячки? — сердито grimнув Тиміш.

Допоміг людям Тиміш подолати й цього змія. І затухли тоді згарища, і дим перестав пекти в горлі та очі виїдати.

— Лишайся в нас, славний хлопче, дамо тобі все, що захочеш, — прохали люди.

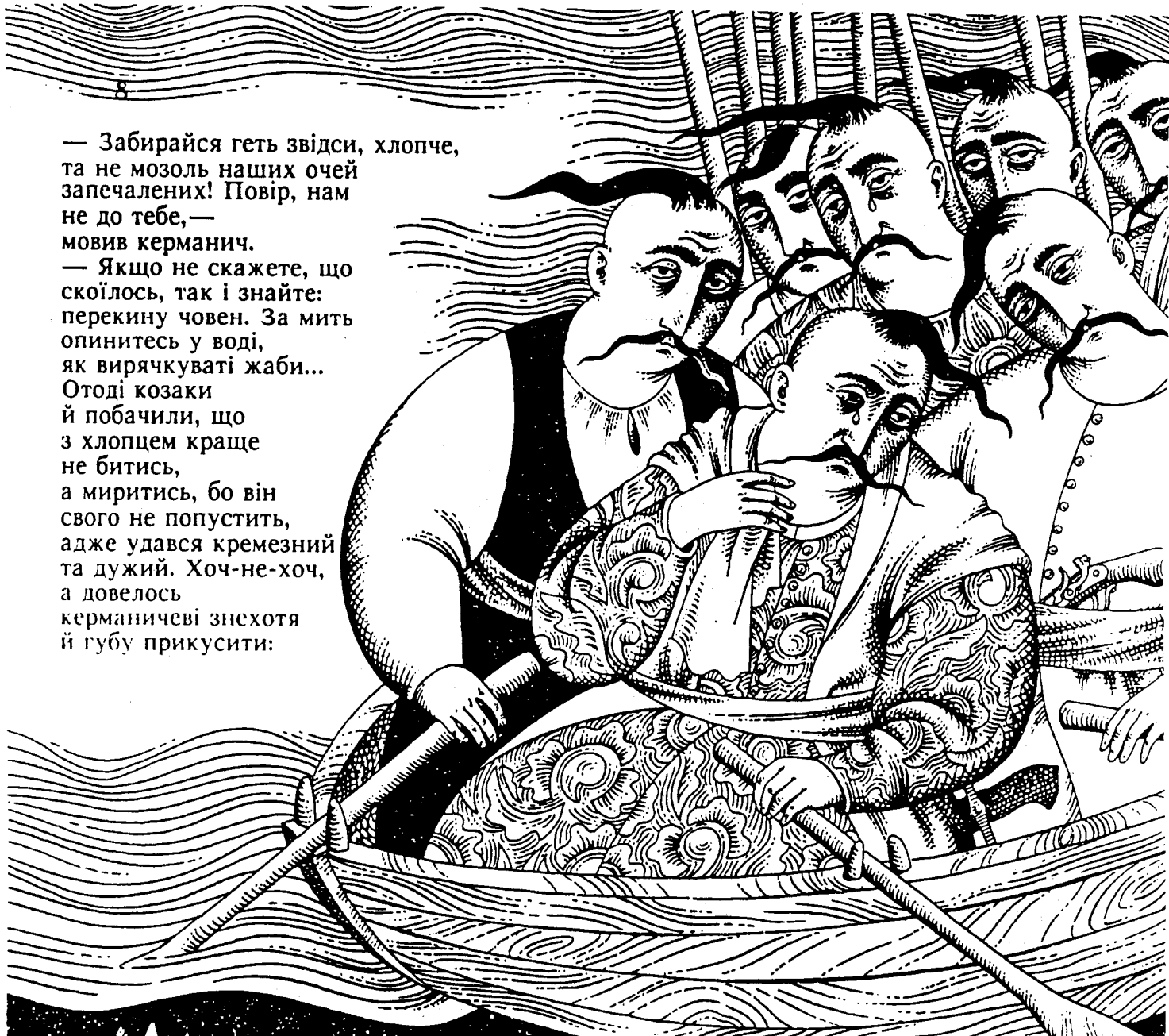
— Ні, не можу. Я ще хочу увесь світ облетіти, який він є, роздивитися...

Ось у далині й синє море зблиснуло, затремтіло, заграло. А на морі зелені хвилі, як гори круті, виступають.

На їхніх білих гребінцях гойдався одинокий човен. А в тому човні тридцять козаків сиділо та гірко, невтішно плакало. "І що воно за біда з добрими людьми приключилася, що так тяжко вони побиваються?" — подумав Тиміш і став хутчій підганяти хмару до човна. Кожен козак скупу та щиру сльозу із сумних очей змахує. Хто кулаком, а хто й білою хустинкою. — І чого це ви, козаки, плачете? За ким тужите? — спитав Тиміш.

— Забирайся геть звідси, хлопче, та не мозоль наших очей запечалених! Повір, нам не до тебе, — мовив керманич.

— Якщо не скажете, що скоїлось, так і знайте: перекину човен. За мить опинитесь у воді, як вирячкуваті жаби... Отоді козаки й побачили, що з хлопцем краще не битись, а миритись, бо він свого не попустить, адже удався кремезний та дужий. Хоч-не-хоч, а довелось керманичеві знехотя й губу прикусити:

— У нас лихо велике, хлопче. Тільки-но викинули, віддали назовсім морю козака хороброго та славного Івана Безрідного. Друга вірного та лицаря відважного в боях і походах. Узяв його Нептун і не подякував. — А це ж чому така наруга та кара спричинилася? — спитав, дивуючись, Тиміш. — Бо козак у морський похід узяв із собою пляшку горілки і напився. А в нас, козаків, сам знаєш, смертельна на це заборона. То й жаль великий, сердечний, що так, ні за макове сім'я загинув, пішов на дно славний козарлюга. Хоча б у бою живіт поклав, душу праведну, християнську віддав, і то б легше було... Не догледіли, не напутили.

Летить далі Тиміш. Аж дивиться: на майдані людей так багато зібралося, наче великий рій бджіл вилетів. Либонь, з чотирьох-п'яти сіл. Підпливає на хмарі ближче. Придивився — аж тут козака Кирила

Безверхого судять. За те, що одержав на Січі наказ відвезти листи, а сам у корчмі загуляв безтурботно, забувши про свої обов'язки. А коли схаменувсь, то зрозумів, що вже упустив дорогий час, прогайнував. "Дай, — гадає Тиміш, — і я на козацький суд одним оком накинута". Ось військовий суддя прочитав вирок: відтяти винному голову. Тим часом кат ходить на високому помості, не квапиться. Сокира тяжка лезом гострим за плечем вилискує. І тут раптом зчинилося диво дивне. Усі матері почали лупцювати своїх дітей. Плачем гучним зайнялася малеча. Отож здивований Тиміш і запитує

в однієї жінки, що боляче хворостила свого хлопця:

— І за віщо ви бідну дитину так тяжко караєте? Хіба вона чим завинила?

— Це Вася у мене пам'яткового набирає, — перевела дух молодиця. —

Щоб на все життя затамив, бісове створіння, цю гірку, сороміцьку хвилину!

Бо не можна козацького звичаю зраджувати,

громадськими порядками та знаками нехтувати.

Тож вузлик на пам'яті у нього, може, й зав'яжеться...

"Ти ба, який дивний звичай! — подумав

Тиміш. — Певно, не знайдеш такого більше ніде, хоч усю землю облети".

А Кирило-невдаха, стратенець¹, стоїть собі, голову опустив, очі від людей приховав, останньої хвилини дожидається. Бо докір на душі чималий має.

І його не змити, не спопелити. Як не гадай, як не крути...

Тепер кожен може в тебе грудкою землі пожбурити...

А тим часом виходить на поміст суддя. Коли гомін юрби на майдані затиш, він і каже:

— Усі ми знаємо, що Кирило Безверхий, як не судить, а таки тяжко зганьбив себе і свій курінь.

Він зрадив громаду й вірне козацтво. Отож тепер на нього чекає смерть. Але коли знайдеться чиєсь добре

¹ Стратенець. — людина, що засуджена до страти.

дівоче серце, що простить Кирилові
тяжкий гріх і зохотиться вийти за нього
заміж, отоді вирок буде
скасовано. І ось цьому поганцеві
доведеться дарувати життя.

Натовп замовк. Між небом і землею
зависла гучна тиша.

Ніхто — анічирк.

Не крикне, й не озветься,
і голосу не подасть.

Тільки нетерплячі раз у раз озираються.

— Ну, то як, чи одважиться котра із дівчат
на такий сміливий крок, чи ні? —

перепитує суддя. — Але раджу
спочатку подумати, чи варто це затівати.

Бо якщо Кирило зрадив
козацькій громаді,
то так само він може
вчинити і в
подружньому житті.

— Я, я хочу взяти

Кирила за чоловіка! —
почувся дзвінкий
дівочий голос.

Натовп заворушився,
загомонів, і з нього
вийшла наперед дівчина.

Вона вже підходила
до помосту, збитого із
свіжих дощок.

Лице в неї було
закрите білою наміткою.

— Зніміть із неї
покривало. Я перше
подивлюсь, хто воно й
що переді мною.

Може, замість дівки,
чорта рогатого мені
підсунуто?

Бо ж, люди добрі, —
обводить очима натовп
Кирило, — хіба
знайдеться хоч один
серед вас такий,
щоб купував коли ката
в мішку?

— Правду мовить козак!
Знімай запону! — почувлися голоси
з натовпу.

Ось і відкрилося дівоче лице.
Але рябе і густо подзьобане віспою.
Та вже таке негарне, що й страх.
Глянув Кирило, скривився та й
сплюнув зі злості:

— Хіба ж я коли про таку дівку
мріяв? Хіба хоч раз коли у сні
вона мені привиділася? Якщо вже
таку незугарну дівку брати собі
за жінку, то краще вже й не жити
на білому світі...

Кирило Безверхий став навколішки,
поклав буйну голову на плаху.

Повільно підійшов кат.

Пограв у руках сокирою.

Перехрестився. Дехто з натовпу
закрив долонями очі, а дехто й
відвів погляд, щоб

не бачити, як відлетить
качаном капусти козацька
голова. І коли в руках
у ката зблиснула занесена
сокира, козак підхопився.

— Чекай! Який спритний! —

мовив. — Я згоден
на одруження.

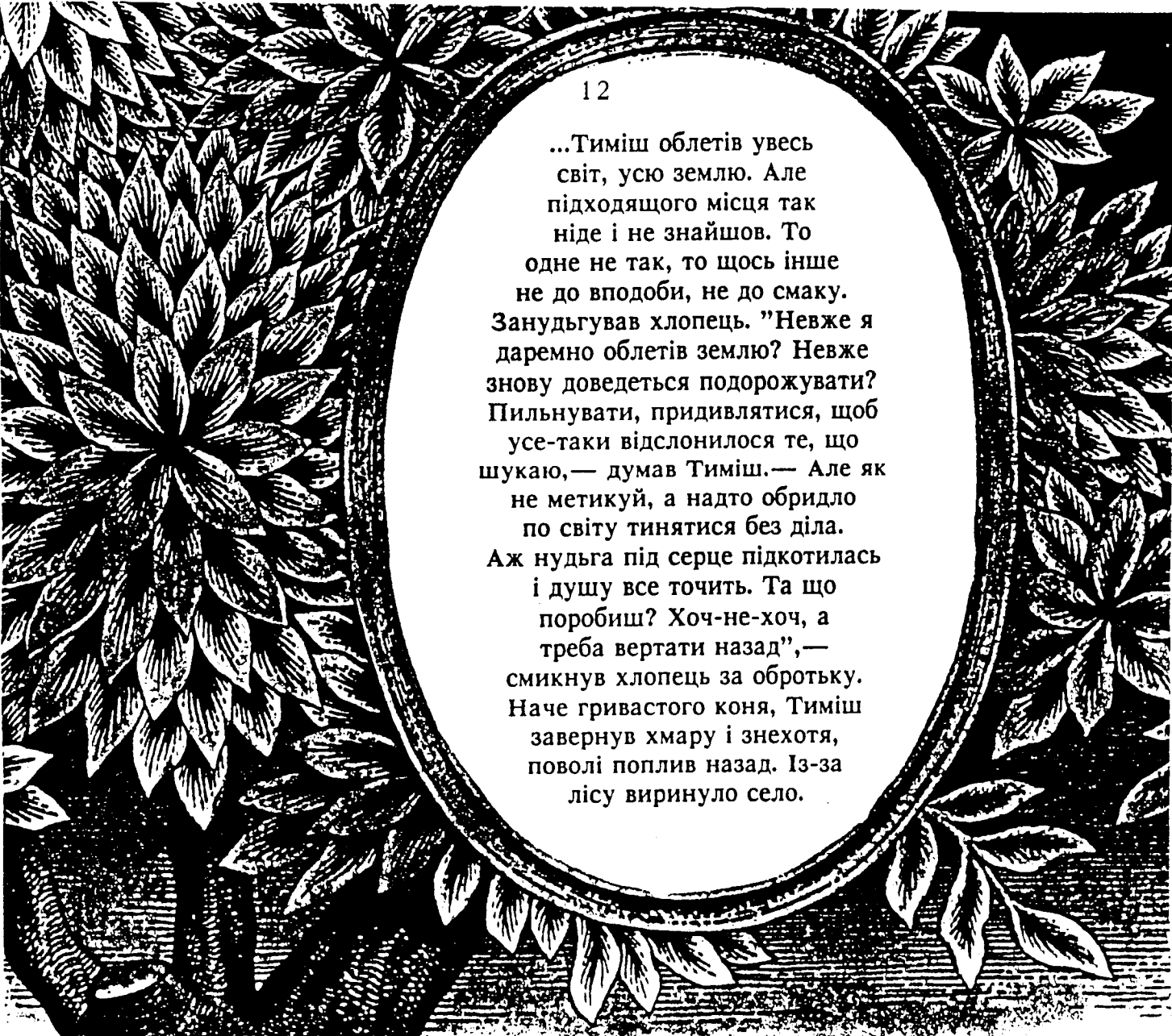
Бо хочу ще й громаді
прислужитися
та доказати,
що в мене душа
не з лопуцька...

11 Кирило пильно подивився на дівчину,
в очах якої забриніла сльоза.

Дівчина виструнчилась і одягла
на голову вінок із калинового
цвіту. Вінок зблиснув на голові,
засяяв, засвітився, і від нього
полетіли урізнобіч червоні й золоті
іскри. І лице дівчини відразу
змінилося. Зарум'янилось,
зайнялося небаченою, дивною красою.
Увесь люд на майдані загомонів,
заохав від несподіванки.

— Ну й дива! Бачив я багато чого
на своєму віку, але щоб негарна
дівчина і прямо на очах та обер-
нулася красунею, такого ще
не доводилось, — мовив суддя.
Тут, на майдані, молодят
і обвінчали.

...Тиміш облетів увесь світ, усю землю. Але підходящого місця так ніде і не знайшов. То одне не так, то щось інше не до вподоби, не до смаку. Занудьгував хлопець. "Невже я даремно облетів землю? Невже знову доведеться подорожувати? Пильнувати, придивлятися, щоб усе-таки відслонилося те, що шукаю,— думав Тиміш.— Але як не метикуй, а надто обридло по світу тинятися без діла. Аж нудьга під серце підкотилась і душу все точить. Та що поробиш? Хоч-не-хоч, а треба вертати назад",— смикнув хлопець за обротьку. Наче гривастого коня, Тиміш завернув хмару і знехотя, поволі поплив назад. Із-за лісу виринуло село.

А там, на зеленому моріжку, хата біла, чепурна привітно визирала світлими вікнами. Під хатою явір високий шелестів листям, наче кликав у холодок, до спочинку. Криничний журавель скрипів, немов зазивав тієї води напитися, що чиста як сльоза, що аж зуби виламує від студеності... Зупинив Тиміш хмару, знизився, стрибнув та прямісінько у двір і втрапив. Серце його затремтіло, затрепетало... — Оце увесь світ облетів, а кращого місця над мою домівку ніде й не примітив, ніде й не знайшов,— сказав Тиміш і переступив поріг батьківської хати.

КОЗАЦЬКІ ЗВИЧАЇ

Щоб перевести цю програму, найкраще, щоб одна особа була наратором і читала текст а таборовики грали різні ролі, які появляються в описі традицій. Програму можна перейти на одній ватрі, або розділити по розділах на кілька ватер. Важне мати пробу, щоб кожний, що бере участь, знав як має співдіяти з іншими.

Наратор: Називаюся Дмитро Яворницький. Я - історик і археолог, родився більше як 100 років тому на Харківщині. Ще молодим захопився історією Запорізьких козаків. Вивчав я історію козаків ціле своє життя, створив велику збірку запорізьких експонатів, які тепер знаходяться в Музею в Дніпропетровську. Хочу вам розказати про деякі звичаї і традиції запорізьких козаків, які я списав у своїй книжці - Історія Запорізьких Козаків.

Як приймали на Січ

Козаки приймали у своє товариство кожного, хто приходив до них і брав на себе певні зобов'язання. В Січі можна було зустріти всілякі народності - українців, поляків, литовців, білорусів, великоросів, турків, татар, євреїв, калмиків, німців, французів, італійців, еспанців, англійців. В Січ ішли люди і з доброї волі і з неволі - хто втікав від жінок, хто покидав батька і матір, хто втікав від панів. Приходили на Січ і різні злочинці, засуджені на страту і дезертири війська. Щоб прийняли на Січ, козак мусів бути вільною й нежонатною людиною, розмовляти українською мовою і сповідати православну віру.

Прийнятих піддавали особливому випробуванню. Наприклад: накажуть, варити кашу. Самі візьмуть коси та й підуть, буцімто косити. Але залізуть в очерет і лежать. Хлопець зварить кашу і їх кличе. Вони чують але не відповідають. Кличе і кличе, далі не відповідають. А він тоді в сльозах кричить:

Кандидат 1: От занесла мене тут нечиста сила до цих запорожців! Лучче було дома сидіти!

А вони лежать у траві, слухають і кажуть:

Козаки: Ні це не наш!

Тоді повертаються, дадуть хлопцеві коня і грошей на дорогу і кажуть:

Козаки: Іди собі, нам таких не треба!

А інший, виходить кликати, крикне зо два рази і коли не відгукнуть, він каже:

Кандидат 2: До дідька з вами, як мовчите! Я й сам можу кашу їсти!

Щей затанцює, іде до куреня і їсть кашу. А запорожці лежать у траві і кажуть:

Козаки: Це наш! І ідуть до куреня, а він:

Кандидат 2: Де вас чорти несли? Я кликав, аж захрип, тоді почав сам їсти!

Козаки: Годі тобі бути хлопцем, ти рівний нам козак.

І приймають його в товариство. Прийнятий записувався до одного із 38 куренів. Змінював своє власне прізвище на якесь нове, котре дуже часто характеризувало його з зовнішнього чи внутрішнього боку [тут можна зробити сценку вибору нового прізвища].

Пісня: Гей нум хлопці до зброї... (В дорогу, ст. 131)

Влада на Січі

Запорізькі козаки уважали, що ніякі державні установи їм не потрібні. Вони мали власне начальство, яке щороку змінювалося і було нежонатим. Військові начальники були: кошовий отаман, суддя, осавул, писар і курінні отамани. Перші чотири становили так звану військову старшину.

Кошовий отаман об'єднював військову, адміністративну, судову і духовну владу а, у воєнний час, був головним командиром війська і діяв як необмежений диктатор. У мирний час, він був конституційним володарем Запоріжжя, виконував роль верховного судді і володів життям і смертю кожного із козаків. На громадських зборах тримав у руці металеву булаву. Кожного кошового обирали лише на рік. У розмові із козаками, кошовий звертався до них, не в наказовий форм а по-батьківськи чи по-товариськи, називаючи їх дітками, братчиками, товаришами.

Військовий суддя був другою, після кошового, особою в Запорізькому Війську. Суддя був оборонцем предківських звичаїв і одвічних порядків. Він керувався неписаним законом. Його обов'язком було судити винних швидко, правдиво і безсторонно. Зовнішнім знаком влади судді була велика срібна печатка, яку він мав при собі під час військових зборів чи рад і прикладав до паперів ухвалених усією радою.

Військовий писар займався усіма письмовими справами війська, надсилав листи і накази по куренях, вів усі рахунки, писав до різних володарів і вельмож в імені всього Війська. Зовнішнім знаком писаря була чорнильниця в довгій срібній оправі - каламар - яку він під час військових зборів тримав за поясом, а перо застромлював за праве вухо.

Військовий осавул стежив за ладом серед козаків у мирний час, а у воєнний - у таборі; стежив за виконанням судових вироків, за рішенням кошового чи всієї ради; провадив зізнання з приводу різних суперечок і злочинів серед сімейних козаків, їхав попереду козаків для розвідки за неприятелем. Був правою рукою кошового, щось такого як міністер поліції. Зовнішнім знаком влади військового осавула була дерев'яна палиця яку він тримав під час військових зборів. .

Вибір отамана і військової старшини

В основі козацької громади лежав звичай. Ради козаків відбувалися в певні дні. На військових радах вирішувалися найважливіші питання життя Запорізького Війська: про мир і розмир, про походи на неприятеля, про покарання важливих злочинців, про поділ земель і про вибори військової старшини. Ось як це робилося:

За кілька днів до нового року, всі козаки поспішали у столицю козацької громади - в Січ. В день першого січня нового року, вони схоплювалися на ноги особливо рано, вмивалися холодною водою, одягали свій найкращий одяг, ішли на богослуження і тоді, в курені, на обід. В курені молилися, вітали один одного зі святом і сідали за спільний стіл. Обідали, дякували своєму отаманові і курінному кухареві, вклонялися один одному, знову одягали дорогий одяг і виходили з куренів на площу.

В цей момент на січовій площі лунав постріл із найбільшої гармати. Військовий довбиш виносив зі свого куреня палиці до литаврів (бубнів), ішов до церкви по литаври, виходив на площу й бив у литаври для збору козаків на раду, спочатку один раз. З'являвся осавул, ішов в церкву, брав звідти великий прапор, виносив на площу і ставив біля церкви. Довбиш знову бив у литаври, козаки поспішали на площу. За козаками на площу вступала січова старшина: кошовий отаман, військовий суддя, військовий писар, військовий осавул, тоді курінні отамани. Кожний із військових старшин ніс знак своєї гідності: кошовий - булаву; суддя - велику срібну печатку; писар - перо і срібний каламар; осавул - малу палицю; курінні отамани - ціпки (палиці).

Вся старшина була без шапок. Старшина ставала на площі в один ряд, один біля одного, і вклонялася на всі чотири боки славному низовому товариству. Товариство ставало за курінними отаманами в величезне козацьке коло. Як і старшина, всі козаки були без шапок і на поклони старшини відповідали поклонами. Кошовий отаман оголошував товариству мету скликання ради:

Кошовий отаман: Панове молодці. У нас сьогодні новий рік. Чи не бажаєте ви, за старим звичаєм, змінити всю старшину і обрати замість неї нову?

Якщо товариство було вдоволене своєю старшиною, відповідало так:

Товариство: Ви - добрі пани, пануйте ще над нами!

Тоді кошовий суддя, писар і осавул вклонялися козакам, дякували їм і розходилися по куренях.

Якщо товариство було невдоволене своєю старшиною, тоді казало кошовому віднести свою булаву до прапора і покласти на шапку. А якщо товариство уважало, що кошовий зовсім не гідний продовжувати, не соромилось казати:

Товариство: Покинь, поганий сину, своє кошів'я, бо ти вже козацького хліба наївся! Іди собі геть, ти для нас неспособний! Поклади свою булаву, поклади!

Кошовий кидав на землю свою шапку, на шапку клав булаву, вклонявся всьому товариству, дякуючи за честь, і йшов із площі у свій курінь.

Кожний курінь висував свого кандидата і наполягав на обрані саме його, а не когось іншого.

Природно, що при цьому починалися сварки і суперечки. Суперечки тривали часом кілька годин. Усі кандидати, чий імена вигукнули на площі, покидали площу і ішли у свої курені. Вигравав той, кого ім'я найголосніше вигукнули.

Тоді з-посеред козаків, виділялося кілька чоловік, які ішли до вибраного і просили його прийняти запропоновану йому честь. Якщо обраний відмовлявся, двоє з козаків брали його попід руки, двоє чи троє пхали ззаду, кілька чоловік штовхали в боки і так вели на площу. Так приводили обраного в раду; вручали йому булаву і оголошували бажання бачити його отаманом. Але обраний двічі відмовлявся від

пропонованої йому честі й лише після третьої пропозиції, брав у руки булаву. Козаки по черзі підходили до нього й сипали на його виголену голову пісок чи мазали тім'я голови болотом, якщо погода на той час була дощовою, на знак того, щоб він не забував про своє низьке походження й не прагнув вивищитися над усім товариством. Кошовий кланявся на всі чотири боки і дякував товариству за честь, на що товариство відповідало йому криком:

Товариство: **Будь пане здоровий та гладкий! Дай тобі, Боже, лебединий вік і журавлинний крик!**

Пісня: **Гей там на горі Січ іде ... (В дорогу, ст.134)**

Домашнє Життя Козаків

На Січі було 38 куренів і, по середній кількості, було 150 козаків в курені. Так виглядало звичайне повсякденне життя запорізьких козаків:

Козаки вставали до схід сонця, вмивалися холодною, джерельною чи річковою водою, молилися Богу і сідали за стіл до гарячого сніданку. Час від сніданку до обіду козаки проводили по-різному: хто об'їздив коня, хто оглядав зброю, хто вправлявся у стрілянні, хто лагодив одяг, хто просто лежав на боці, попахкував люлькою-носогрійкою, розповідали про власні подвиги на війні або викладав пляни нових походів.

Рівно о 12-ій годині, курінний кухар вдаряв по казанові і кожен козак поспішав до свого куреня на обід. Обід у кожному курені готував кухар з помічниками. Страву готували у великих мідних або чавунних казанах. На стіл ставили

соломаху - густо зварене на воді житнє борошно,
тетерю - не дуже густо зварене на квасі житнє борошно чи пшоно
щербу - рідко зварене борошно на риб'ячій юшці.
братко - пшоняна каша з додатком прісного тіста

Зайшовши в курінь, козаки заставляли страву вже налитою у дерев'яні миски. Біля мисок, стояли різні напої - горілка, мед, пиво, наливка - у великих дерев'яних коновках з повішеними на них дерев'яними кохлями. Товариші ставали в ряд, один біля одного, хрестилися до ікони, читали молитву про хліб насущний і всідалися уздовж стола на вузькі лави. Рідку страву їли ложками, тверду руками. Напої пили з металевих чарок.

Пообідавши, козаки вставали з-за столу, хрестилися, дякували спершу отаманові, потім курінному кухареві:

Козаки: Спасибі, братику, що ти нагодував козаків!

Далі кидали по дрібній монеті для купівлі продуктів наступного дня і виходили з куреня на площу.

Час від обіду до вечері проводили зайняттами. Увечері, після заходу сонця, козаки знову збиралися в курені, вечеряли гарячою стравою. Після вечері, одні відразу молилися і лягали спати, взимку в куренях, а влітку на повітрі. Інші, збиралися невеликими гуртами і розважалися: грали на кобзах, скрипках, лірах, цимбалах, свистіли на сопілках - одно слово, на всьому можливому для гри і відразу танцювали.

(Танці)

Треті просто співали пісень без танців і музики.

Пісня: **Ой наступала та чорна хмара..**

Четверті залазили в курені, сідали по кутах, засвічували свічки й грали в карти. Грали в чупрундир, де преможець стільки разів смикав за чуба переможеного, скільки очок у того залишилося в картах.

Січові козаки мали таку волю, що не виконували жодної роботи, але завжди гуляли й пили аж до кінця життя. Січові козаки мали одне зайняття - війну, а в мирний час - веселощі і широкий розгул.

Особливо весело було після повернення з воєнних походів. Такі козаки, протягом кількох днів, ходили вулицями, водили за собою величезний натовп музик і січових школярів, всюди розповідали про свої воєнні подвиги і щастя, невпинно танцювали, викидаючи найрізноманітніші фігури.

Запорожець іде в Монастир

Коли запорожець бачив неминуче наближення старості й відчуваючи себе вже нездатним ні до війни, ні до гулящого життя, нерідко йшов у ченці, у монастир і там доживав останні дні свого життя.

Переважно запорожець покидав Січ раптово, без жодного розголосу; ніхто не знав, коли й куди він зникав. Але часом відхід у ченці справлявся урочисто і супроводжувався гомеричними веселощами. Це називали "прощанням козака зі світом".

Старий запорожець, що вирушав у монастир, одягався у найдорожчий одяг, чіпляв блискучу зброю, набивав у свої кишені та шкіряний черес (пояс з калиткою для зберігання грошей) золотих, накуповував цілі бочки "п'яного зілля" і їжі й вирушав у монастир. Музики втинали веселої й товариство вирушало в путь і його проважало.

Пісня: Стоїть явір над водою... (В дорогу, ст. 216)

Попереду всіх на коні їхав сам сувовусий прощальник. Всіх зустрічних він запрошував до гурту, частував напоями і пропонував перекуси. Так діставався він зі своїм товариством до самого монастиря; тут товариство зупинялося біля стін, а сам прощальник, вклоняючись людові на всі чотири сторони, просив у всіх прощення, по братськи обіймався з кожним, підходив до воріт монастиря і стукав:

Монах: Хто такий?

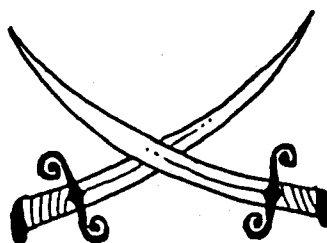
Козак: Запорожець!

Монах: За якою потребою?

Козак: Спасатися.

Тоді ворота відчинялися і прощальника впускали, а все його веселе товариство залишалося біля стін монастиря. В той час прощальник знімав із себе черес, скидав дорогий одяг, одягав чернечу одягу і прощався зі світом.

Пісня: Вже надходить час прощання між нами...

Антін Лотоцький

КОВАЛЕНКО ЮРЧИК

Хата коваля Петра стояла поза мурами Львова на Підзамчу. Коло хати була кузня. За хатою сад і город.

Старий коваль Петро мав тільки одного сина, який по смерті жінки пішов на Січ і згинув у поході на Татар. Остався Петрови й його жінці внучок Юрчик. Йому тепер уже семий рік. Цікавий хлопчина Юрчик.

Дід Петро в молодих літах теж козакував. Брав участь у походах на Татар і Турків. Ще з Лободою та Наливайком ходив на Турка. Пристав тоді, як Наливайко переходив попри Львів на Самбір за Карпати на поміч німецькому цісареві Рудольфови II.

Та з цього походу вернув Петро без одної ноги. Годі вже було й думати про козакування. Він оженився у Львові та став ковалем. Коваль був з нього добрий, то й заробітки були гарні. А як виріс син Андрій, прибули одні руки більше то жилося таки гарно. І невістка слухняна та господарна вдалася. Ой, не те тепер! Старий дід не здухає вже робити, а внучок маленький ще. Нераз зазирають злидні в хату.

Та дідусь Петро не нарікає. Тішиться, що внучок цікавий та розуменький такий вдався.

Як гарно на дворі, то в хаті його не вдержить ніщо. Бігає по городі, по саді, а то й у недалекий ліс забігає, бабуні суніць, малин чи грибів принесе. А то видістанеться на гору князя Льва й відтам околицю всю розглядає. А знає він чому гора називається горою князя Льва, знає хто то був князь Лев. Про все це випитав у дідуся. Знає він від дідуся й про козаків, про кошових: Байду-Вишневецького, Богданка Ружинського, про Наливайка, Лободу й про теперішнього гетьмана Петра Конашевича-Сагайдачного, що родом таки з галицької землі, зпід Самбора.

Юрчик цікавий хлопчик!

Одного дня зайшов до діда в кузню старший братчик Ставропигійського Брацтва Василь Бунівський. Щось там треба було зробити в братському домі, при Руській вулиці. Він оповідав:

— Буде похід на Туреччину. В середу приїхав тут королевич Володислав. Заїхав до каменниці латинського архієпископа*).

— Коби тільки не скінчилося другою Цецо-рою! — завважив дід Петро.

— Тепер уже не саме польське військо йде. Король закликає на поміч і запоріжського гетьмана Сагайдачного з козаками! — сказав на те Бунівський.

— Змудрів по нещастю! — завважив знову дід Петро.

*) Каменниця латинського архієпископа — це тепер каменниця в Ринку під ч. 9, в сусідстві каменниці „Промісві“.

А Бунівський оповідав даліше:

— Завтра сподіються приїзду до Львова гетьмана Сагайдачного з кількадесять тисячами запоріжців.

— Як буде Сагайдачний із запоріжцями, то виграють війну! — каже дід Петро.

А маленький Юрчик слухає пильно всього та вкінці не видержав і каже:

— Дідусю, я хочу бачити нашого гетьмана. Поведи мене туди, куди буде: він переїздити.

Дідусь усміхнувся й відповів:

— Добре, Юрчику, поведу тебе завтра! На це Бунівський:

— Прийдіть з Юрчиком до Волоської церкви. Гетьман напевно буде на Службі Божій.

Боже, який втішний був Юрчик! Заразінко побіг до бабуні похвалитися.

— Бабуню, я завтра побачу гетьмана Сагайдачного! Піду з дідусем до Волоської церкви!

Засміялася бабуня:

— А в чім підеш, Юрчику! Тиж, крім сорочки, не маєш нічого.

У Юрчика справді крім сорочки не було іншої одежі. Досі він тим не журився:

— А справді — в чім я піду?

І як дідусь прийшов із кузні в хату, він дідусеві:

— А в що я завтра вдягнуся, як підемо побачити нашого гетьмана?

Зажурився й дідусь:

— Справді клопіт! Так у сорочині годі. То вже вибачай, Юрчику, не побачиш тепер гетьмана! Може колись пізніше.

А Юрчик у плач:

— Я мушу, я му... му... шу... бачити гетьмана!

Задумався дідусь, жаль йому внука. І по хвилі сказав:

— Стривай, щось порадимо!

І пішов до комори.

Виніс відтам козацькі чоботи, червоні штани козацькі, жупан та шапку з зеленим дном і з кутасом.

— Приберемо тебе на козака! — каже дідусь і сміється.

А в малого Юрчика очі аж горять із радощів: він буде козак.

Вложив дід на внука насамперед штани. Пішли Юрчикови аж під пахи. Дід прикріпив їх до рамен мотузками, держаться. На це наложив зелений жупан. Хоч який був короткий, а сягнув Юрчикови низче колін. Потім наложив шапку. Впала Юрчикови аж на очі. Та дідусь якось порадив. Підложив щось у шапку, що вона держалася над очима. А потім підперезав жупан й він так підсунувся повнище колін.

Юрчик стояв гордо й оглядав сам себе з усіх боків. А по хвилі каже:

— Дідусю, а шабля ще! Козак без шаблі не козак!

— Твоя правда, — відповів дідусь, — козак без шаблі не козак!

І пішов знов у комору та за хвилину виніс відтам і криву шаблюку. Почепив її внукови до пояса.

— Козак, справжній козак! — похвалив дід.

— Козак! — сказала бабуня втішно.

На другий день уже раненько зібрався Юрчик і шаблюку припоясав. Пішли. Дід навчав по дорозі:

— Піддержуй шаблю по середині. Ще ти не доріс до неї.

— Ждатимемо біля фірти—говорив дідусь.— Ледви чи пустилиб нас у місто, як побачилиб тебе в козацькому одязі та ще й при шаблі! — засміявся дідусь.

Важко було йти Юрчикови, бо й чоботи за великі й штани за широкі й шабля важка. Та він ішов рівно й жваво.

Прийшли під фірту в мурі, що вела на Руську вулицю. Пізнав між людьми обох старших братів Ставропигійського. Брацтва: Гриця Романовича й Василя Бунівського. Був і ставропигійський священник.

— На час ще ми прийшли — каже дідусь, — ще дожидаються гетьмана.

Станули оба з дідусем і собі до гурту. Аж тут хтось закликав:

— Ідуть уже, ідуть!

І справді від башти на валах показалася насаперед курява, а за нею кількох їздців. Попереду їхало двох їздців.

— Цей правобіч із довгою бородою це гетьман Сагайдачний! — пояснив дідусь Юрчикови.

Юрчик не відривав очей від гетьмана. Як гетьман наблизився, всі враз закликали:

— Слава, слава!

А Юрчик і собі тоненьким голоском:

— Слава, слава!

Гетьман зняв шапку з голови й кланявся всім:

— Вітайте, дорогі! — казав.

Нараз зір його спинився на Юрчикови.

— А що це за козарлюга такий? — спитав гетьман Сагайдачний із приязною усмішкою.

Тут виступив дід Петро:

— Це мій унук, ясновельможний пане гетьмане! Сирітка без батька й матері!

— Гарний хлопчик! — сказав гетьман і звертаючись до Юрчика спитав: — А як тобі на ймення, великий козаچه?

— Юрчик! — відповів хлопчина сміливо.

— А ходиш ти вже до школи?

— Ні! — відповів дід за внука. — Нема відки, ясновельможний пане гетьмане!

Тут звернувся гетьман до старших братчиків Ставропигії:

— Прийміть хлопця в вашу школу, я за нього платитиму! І знов до Юрчика:

— А чим би ти хотів бути, козаچه — священником, учителем, чи на Січі слави добувати?

А Юрчик поважно:

— На Січ то я піду, а потім як вернуся, то буду ковалем, як мій дідусь і покійний батечко. Буду для запоріжців зброю кувати, щоб мали чим воювати.

— Славно, козаچه — закликав грімко гетьман — славно! Всякий стан потрібний! І більше варта добрий коваль, що працює для свого народу, як високий родом і високовчений, що байдужий до свого народу. Бувай здоров хлопче й рости на потребу Україні! — сказав гетьман і всі рушили далі в фірту до Львова.

Дідусь із Юрчиком подався назад до дому.

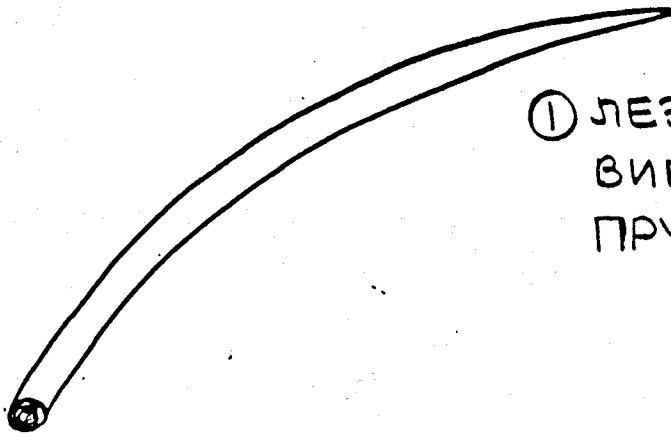
Юрчик учився в братській школі у Львові. Опісля був кілька літ на Січі, а потім, як дідусь Петро помер, став ковалем у Львові.

І справді кував зброю й виливав кулі козацтву. Було це тоді, як гетьман Богдан Хмельницький ішов на Львів. Та якийсь зрадник доніс про це львівському магістратові і Юрка Ковалю покарали смертю. Погиб за свій нарід.

МАЙСТРАУЄМО

20

КОЗАЦЬКА ШАБЛЯ

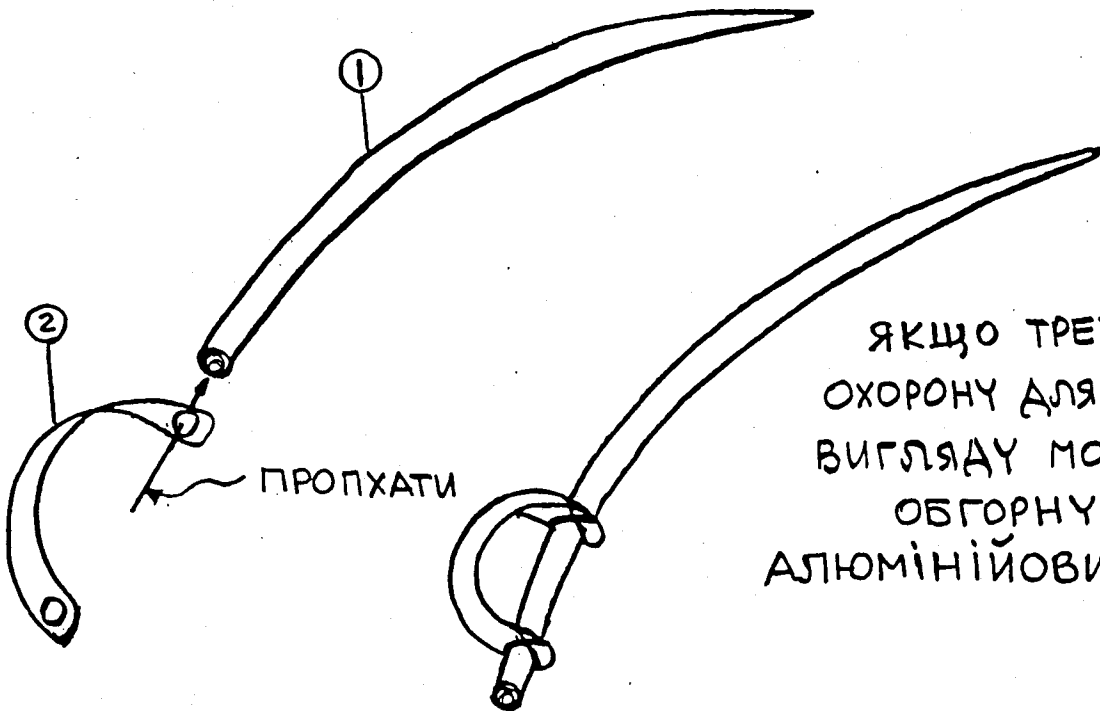

① ЛЕЗО ШАБЛІ З
ВИГНУТОГО Й ЗАГОСТРЕНОГО
ПРУТА

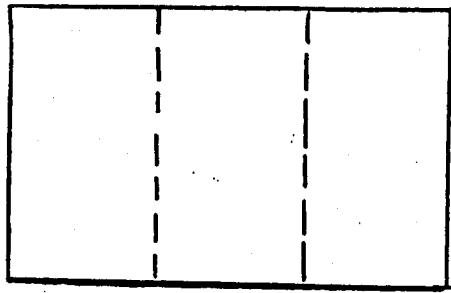
ПАСОЧОК З ДВОМА ДІРКАМИ

② ОХОРОНА ДЛЯ РУКИ
З КАРТОНУ АБО
ІНШОГО МАТЕРІЯЛУ

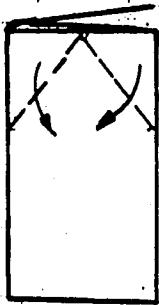

ЯКЩО ТРЕБА,
ОХОРОНУ ДЛЯ КРАЩОГО
ВИГЛЯДУ МОЖНА
ОБГОРНУТИ
АЛЮМІНІЙОВИМ ПАПЕРОМ

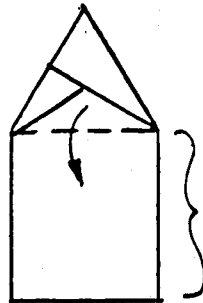
КОЗАЦЬКА ШАПКА 21

ПРЯМОКУТНИЙ ПАПІР
ЗІГНУТИ НА ПЕРЕРИВАНИХ
ЛІНІЯХ

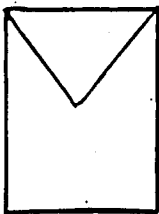

ЗІГНУТИ ЗНОВУ НА
ПЕРЕРИВАНИХ ЛІНІЯХ
(ЗА СТРІЛКАМИ)

ЗІГНУТИ ЩЕ РАЗ НА ПЕРЕРИВАНІЙ
ЛІНІЇ ВНИЗ (ЗА СТРІЛКОЮ)

МОЖНА ПРИКЛЕЇТИ КРАЙЧИКОМ

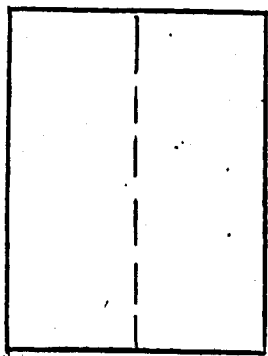

ГОТОВА ШАПКА

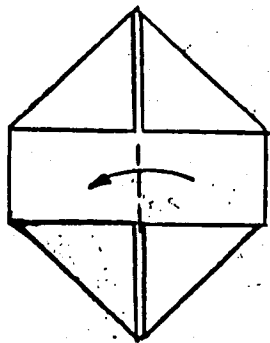

ШАПКА НА ГОЛОВІ

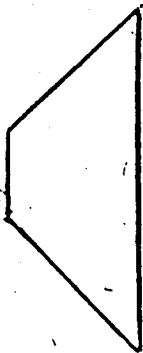
ПІСТОЛЬ

a

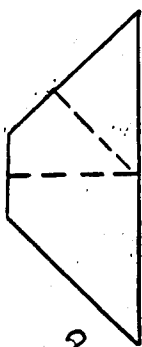

б

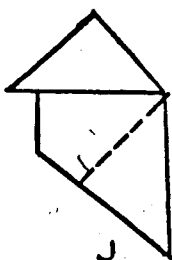

в

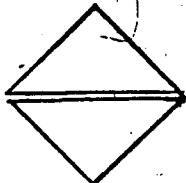
ПРЯМОКУТНИЙ ПАПІР ЗАЗНАЧИТИ
ЗГІНАЮЧИ ПОСЕРЕДИНІ ①.
ЗІГНУТИ ЧОТИРИ КУТИ ДО
СЕРЕДИНИ І ЗА СТРІЛКОЮ
В ПОЛОВИНУ ②, ТОДІ ПОСТАНЕ
ФОРМА ③.

г

д

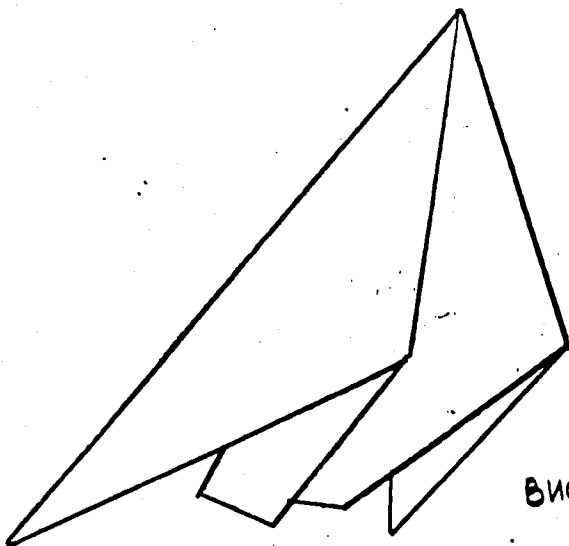

е

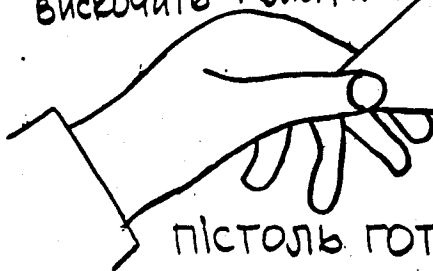
ж

ЗАЗНАЧИТИ СЕРЕДИНУ
І ЗІГНУВШИ ЗА
СТРІЛКОЮ ②
ПОСТАНЕ ③,
ДАЛЬШЕ ЗІГНУТИ
ЗА СТРІЛКОЮ ④
ПОСТАНЕ ⑤, ВКІНЦІ
ЗІГНУВШИ ⑥ ЗА
СТРІЛКОЮ, ПОСТАНЕ ⑦!

ГОТОВИЙ ПІСТОЛЬ

ЩОБ ПІСТОЛЬ СТІЛИВ,
ТРЕБА РВУЧКО МАХНУТИ
ПІСТОЛЕМ ДЕРЖАЧИ
РУКОЮ, ЯК НА
РИСУНКУ І РАПТОМ
СПИНИТИ.
НУТРО ПІСТОЛЯ
ВИСКОЧИТЬ І ВИСТРІЛИТЬ

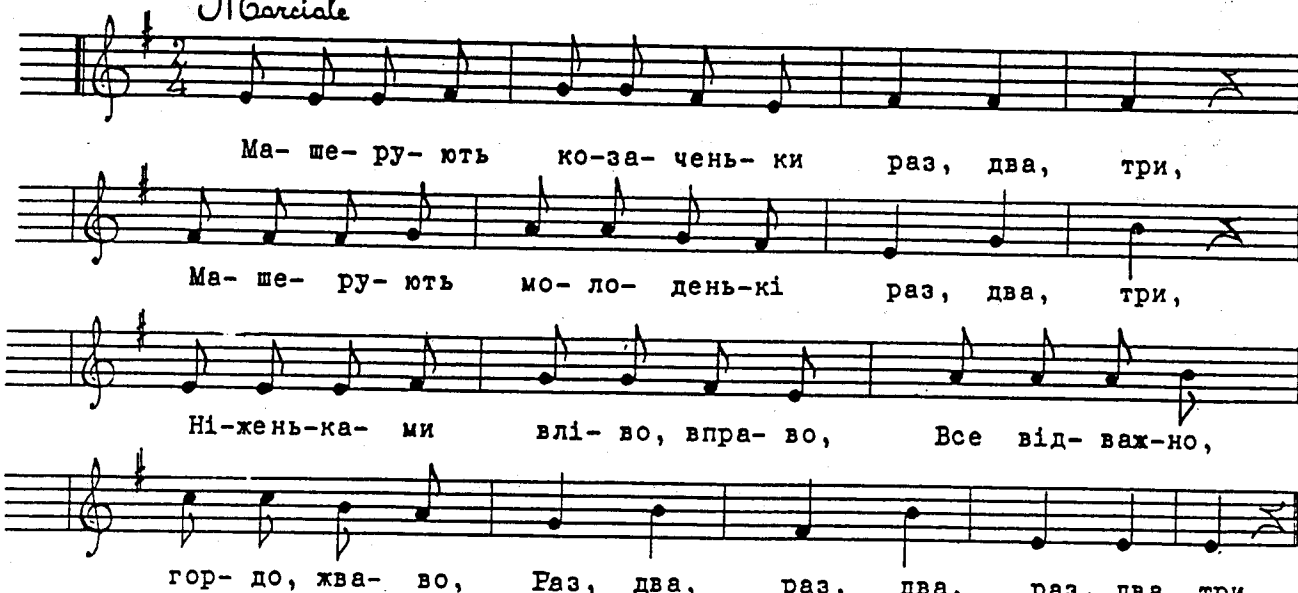

ПІСТОЛЬ ГОТОВИЙ ДО СТІЛУ

Діти Співають

Машерують козаченьки

Marciale

Ма- ше- ру- ють ко- за- чень- ки раз, два, три,
Ма- ше- ру- ють мо- ло- день- кі раз, два, три,
Ні- жень- ка- ми влі- во, впра- во, Все від- вах- но,
гор- до, жва- во, Раз, два, раз, два, раз, два, три.

Машерують козаченьки раз, два, три,
Машерують молоденькі раз, два, три.

Ніженьками вліво, вправо,
Все відважно, гордо, жваво,
Раз, два, раз, два, раз, два, три.

Гей, заграйте в барабани раз, два, три,
Кожен хай у ряд наш стане, раз, два, три.

Ніженьками вліво, вправо,
Все відважно, гордо, жваво,
Раз, два, раз, два, раз, два, три.

(“Рідна Пісня”)

ДЕ ДНІПРО НАШ КОТИТЬ ХВИЛІ

-ОДИН ГОЛОС-

ДЕ ДНІП-РО НАШ КО - ТИТЬ ХВИ - ЛІ РВЕ СТІМ - КІ ПО - РО - ГИ,
 ТАМ КРА-Ї - НА ВСЕ БА-ГА - ТА СЛАВ-НИЙ КРАЙ РОЗ - ЛО - ГИЙ. ТАМ КО-ЗАЦ-ТВО
 ВИ - РОС-ТА - ЛО, СЛА - ВИ - ВО - ЛІ ДО - БУ - ВА - ЛО.
 У - КРА-Ї - НА, У - КРА-Ї - НА, СЛАВ-НИЙ КРАЙ РОЗ - ЛО - ГИЙ.

СЛАВА, СЛАВА, ОТАМАНЕ

-ОДИН ГОЛОС-

СЛОВА - Ю. НАЗАРК
МУЗИКА - М. ГАЙВОРОНСЬКИЙ

Con moto

СЛА - ВА, СЛА - ВА, О - ТА - МА - НЕ, ГЕЙ, ТИ БАТЬ - КУ НАШ! МИ ЗТО - БО - Ю НА
 ВО - РО - ГА ПІ - ДЕ - МО ВСІ ВРАЗ!

ЗІРВАЛАСЯ ХУРТОВИНА

-ДВА ГОЛОСИ-

СЛОВА - Г. К.
МУЗИКА - В. ВИТВИЦЬКИЙ

Marciale
mf

1. ЗІР - ВА - ЛА - СЯ ХУР - ТО - ВИ - НА, ТОП - ЧЕ ЗБІЖ - ЖЯ НА ЛА - НУ,
 ВИ - РЯ - ДЖА - ЛА МА - ТИ СВО - ГО СИ - НА НА КРИ - ВА - ВУ - Ю ВІЙ - НУ!

2. ПІДЕШ СИНУ, МОЯ ДИТИНО,
 У ЗАВЯТИЙ, ЛЮТИЙ БІЙ,
 ЗАХИЩАТИ РІДНУ УКРАЇНУ,
 БОРОНИТИ НАРІД СВІЙ!

('Збірник Пісень')

Новацький Танок

СИВУ ШАПКУ...

3 «Веснячки»

Allegro — Жваво

1. Си_ву шап_ку на_дів Славко, сто_їть у дво_рі.
2. «Ой я бра_вий, — ду_ма Славко, — ко_зак хоч ку_ди.

як на свя_то взув_ся зран_ку в чо_біт_ки но_ві.
як_би шаб_ля, то по_дав_ся б в да_ле_кі сте_пи.

Сиву шапку надів Славко,
стоїть у дворі,
Як на свято, взувся зранку
в чобітки нові.
«Ой я бравий, — дума Славко, —
козак хоч куди,
Якби шабля, то подався б
в далекі степи».

В кожному гурті знайдеться весельчак. Діти співають співанку, а Славко надягає високу сиву шапку, закладає руки за спину й гордо марширує під звуки пісні. Під кінець пісні передає шапку другому, і гра йде далі.

КОЗАК І ТАТАРИН

Учасники: Гніздо.
Місце: Домівка.

Посередині кімнати лежить якийсь предмет. Під двома протилежними стінами два рої - козак і татарин. На даний знак виступає один козак і один татарин. Козак виконує різні рухи - татарин мусить їх наслідувати. В певному моменті козак хапає предмет і тікає до своїх. Якщо козака не зловить у дорозі татарин, тоді козак бере його в полон. Потім зміна: татарин хапає предмет, козак його ловить. Котрий рій візьме в полон інший, той виграє. Якщо є більше, як два рої, поділити на дві групи.

СМІЛИВО ВПЕРЕД

Учасники: Рій - гніздо.
Місце: Майдан.
Виряд: Свистак.

На протилежних кінцях площі рисуємо дві лінії. Учасників гри ділимо на дві частини, що стають лавами на протилежних кінцях площі, ззовні за лініями. На даний знак лава "А" відвертається, а лава "Б" наступає в напрямі до лави "А" йдучи вперед так довго, аж доки виховник не свисне. Тоді лава "Б" обертається й тікає за свою лінію, а лава "А" теж обертається і доганяє лаву "Б". Кого з лави "Б" зловлять (діткненням рукою) закуи перебіжить за свою лінію, той переходить на сторону противників. Потім лави міняються ролями. Виграє сторона, котра по визначенім часі має більше новаків.

ОБОРОНА ПРАПОРУ

Учасники: Гніздо.
Місце: Майдан, на снігу.
Виряд: Прапорець.

Прапорець встромлюємо в сніг. Гурт ділиться на два різні табори оборонців та нападаючих. Оборонці оточують прапорець, атакуючі докруги них у певній віддалі. Обидва табори готують снігові кулі. На знак починається гра. Поцілений кулею виходить із гри. Атакуючі стають переможцями, якщо кількість поцілених оборонців буде двічі більша, як втрати атакуючих. Найдовший час забави - 10 хв. Якщо до того часу один воюючий табір не перемаже, гніздовий проголошує оборону неперемажною, або атаку невдатною. Не робити твердих куль. Не вільно ціляти в голову.

('Збірник Гор')

ІЗ ПРИРОДНИЧОГО ЗАПИСНИКА

НЕ ЗАБУВАЙ ПРО ДЖЕРЕЛО

Учитель питає: "Бачите, діти, ось цей спалений сонцем пустир у долині?"

-Бачимо,- відповідають діти.

-То ж послухайте бувальщину. Ось тут, на місці цього пустиря, багато років тому був глибокий ставок, аж до села, що розкинулось ген під горою. Можна було впливти човном на середину й веслувати аж до он тих дубів, їх тоді там багато було, а тепер три лишилося, та й ті всихають... На березі верби росли. У лісі водились білки. То старовинне козацьке село. Викопали тут ставок запорожці після битви під Жовтими Водами. І поселились на його березі. Та стали помічати, що ставок мулом заносить. Зійшлися селяни на раду й ухвалили: кожен, хто скупався в ставку чи помилувався його красою, мусить набрати відро мулу й винести аж туди, за балку, й висипати в поле.

Люди й дотримувались цієї ухвали. Над ставом, на вербових кілках, висіли дерев'яні відра. Для дорослих чоловіків - великі, як половина нинішньої бочки. Для жінок, підлітків - менші, для дітей - маленькі. Тільки той, що був у матері на руках, не віддячував працею за радість і задоволення. Ставок ставав чистіший і глибший. Та ось хтосьназвідки приїхала в село сім'я - батько, мати, четверо синів і дві дочки. Усіх їх прозвали Неприкаяними. Поселились вони на околиці, недалеко від ставка. І дорослі й діти з весни до осені купалися у ставку, а за відра й не брались. Спочатку люди якось не звертали на те уваги. А потім стали помічати, що чимало підлітків так само робить: купаються, а мулу не виносять.

Старі люди брались повчати молодь: "Що ж ви робите?" А підлітки їм:

-Раз Неприкаяним можна, то й нам не гріх...

Лихий призвід - людям захопта. Багато підлітків, а потім і дорослих стали приходити купатися після смеркання, щоб ніхто не бачив... Старі хитали головами, та вдіяти нічого не могли. Дерев'яні відра, що висіли на вербових кілках, розсохлись, розсипались, а потім зникли.

Старий звичай забули. Кожному думалось: "На мій вік вистачить". Та ставок мілів, перетворювався на болото, заростав бур'яном.

Настав час, коли вода тут затримувалась тільки весною. А потім і того не стало. І ставок щез. Тільки спогад про нього зберігся.

Подумайте над цією бувальщиною, діти. Напившись води, не забувайте про джерело, з якого вона витікає.

Довгоочікувана власна національна грошева одиниця, гривня, увійшла в життя держави України 2-го вересня 1996 року. Гривня виводиться ще з княжих часів, коли про її тверду вартість знали не тільки купці, але володарі багатьох країв тодішнього світу. Національна валюта України появилась в семи кольорах, такими банкнотами:

1 гривня - темнозеленого кольору. На лицевій стороні гривні портрет князя Володимира Великого, а на зворотній стороні зображення руїн Херсонесу, де князь Володимир прийняв християнство.

2 гривні - брунатно-цеглястого кольору, з портретом князя Ярослава Мудрого на лицевій стороні гривні, та малюнком собору св. Софії в Києві на зворотній стороні гривні.

5 гривень - темносинього кольору. На лицевій стороні гривні має портрет гетьмана Богдана Хмельницького, а на зворотній стороні малюнок церкви св. Іллі в Суботіві, де колись спочивали тлінні останки Богдана Хмельницького.

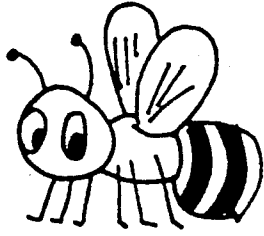
10 гривень - фіялкового кольору, з портретом гетьмана Івана Мазепи на лицевій стороні та зображення Києво-Печерської Лаври на зворотній стороні гривні.

20 гривень - сірого кольору. На лицевій стороні гривні є портрет Івана Франка, а на зворотній стороні - Львівський Оперний Театр.

50 гривень - також фіялкового кольору, з образом Михайла Грушевського, українського історика, президента Української Народної Республіки на лицевій стороні, та будинком Верховної Ради в Києві на зворотній стороні.

100 гривень - зелені кольором, на лицевій стороні зображають Тараса Шевченка, а на зворотній стороні гривні малюнок дзвіниці Собору св. Софії в Києві.-

Сіра Орлиця Стаха Гойдиш

ПРИКАЗКИ

29

Або полковник, або покойник.

Ж Ж Ж

З чужого коня і серед води злізай.

Ж Ж Ж

Кінь на чотирьох, та й то спотикається.

Ж Ж Ж

Козак і чорта не боїться.

Ж Ж Ж

Козацькому роду нема переводу.

Ж Ж Ж

Краще здоровий хорунжий, як хворий полковник.

Ж Ж Ж

Не в пору гість, гірше татарина.

Ж Ж Ж

Не доженеш конем, що запізниш одним днем.

Ж Ж Ж

Не потрапив по коню, то хоч по голобнях.

Ж Ж Ж

Не сіно до коней іде, а коні до сіна.

По обіцянку на скорій клячі поспішайся.

Ж Ж Ж

Схожий, як свиня на коня, тільки шерсть не така.

Ж Ж Ж

Судженої і конем не об'їдеш.

Ж Ж Ж

Терпи, козаче - отаманом будеш!

Ж Ж Ж

Хвіст конем не вертить, а кінь хвостом.

Ж Ж Ж

Хліб та вода - козацька їда.

Ж Ж Ж

Чекай псе, аж кобила здохне.

Ж Ж Ж

Ще не загнуздав, а вже повертає.

Ж Ж Ж

Як летіти, то з великого коня.

Ж Ж Ж

Що чорт і москаль візьме, того вже не відбереш.

??? Кому потрібні звіти? — Вам... !!!

— *Цікаво було б сконтактуватись з іншими осередками, щоб поділитися досвідом роботи з новацтвом...*

Тепер ви маєте таку можливість; до вашої уваги - повний реєстр новацьких частин в Україні. Сподіваємось, що за місяць нас стане більше, але все залежить від вас. Тим, хто вже перейшов вишкіл, достатньо вчасно надсилати звіти, виконати Реєстраційний Листок і Заяву гніздового/-ої та надіслати це разом із мотивацією назви частини до Крайового Коменданта УПН; хто не має вишколу - зголошуйтесь!

Позір! Гніздові/в.о.гніздових! Згадайте, чи надсилали ви звіт станом на 10 лютого!? Якщо ні, - то не баріться хоч тепер. Крайова Булава УПН завжди доброї гадки про новацьких виховників, тож, дбаючи про вашу точність і сумлінність, не буде пригадувати про звітність більше одного разу. Не будьте занадто увічливими та не бійтесь потурбувати нас своїми листами; вважайте краще, щоб з вами не трапилось якоїсь несподіванки (читай: викреслення з реєстру), адже „при розв'язанні новацької частини число і назва **не можуть** бути використані вдруге“.

— *По можливості просимо надсилати літературу...*

Журнал для новацьких виховників „Вогонь Орлиної Ради“ отримують:

- всі осередки, що мають зголошені чи зареєстровані новацькі частини;
- гніздові/в.о.гніздових зареєстрованих частин;
- всі новацькі виховники **відповідно до звітів** за останній звітний термін.

Література, що її **взе** можуть отримати зареєстровані осередки та новацькі частини, що є в реєстрі Краю:

Л.Храплива Чародійне авто

К.Перелісна Три правди

Ю.Федчук Ганя

Підручник для дітей „Діти світла“

Т.Самотулка Історія України в іграх / т.1

Щодо співаника та збірника ігор - запитуйте в Секретаріаті КПС (тел./0322/722675 у Львові).

В травні в серії видань Бібліотеки методичної літератури „Працюємо разом“ побачить світ своєрідний посібник під умовною назвою „Мандруємо з новацтвом“; про умови отримання можна довідатися в Івано-Франківську (тел./03422/42055; Ярослав Танчак), - тираж тільки 50 прим.

РЕЄСТР новацьких частин в Україні:

Гніздо ч.2	ст.пл.Мар'яна Смірнова
Лицарі Дивосвіту	290070 Львів вул.Чукаріна 1 кв.13
Гніздо ч.3	ст.пл.Ярослав Танчак
Лісові Бешкетники	284019 Івано-Франківськ Набережна 6 кв.50
Гніздо ч.4	ст.пл.Марічка Денис
Лісові Непосидьки	292210 Львів.обл. Червоноград вул.Бандери 23 кв.57
Гніздо ч.5	пл.сен.Іван Нагірний
Лісові Звірі	293500 Львівська обл. Стрий вул.Сагайдачного 35 кв.9
Гніздо ч.6	ст.пл.Таня Цап
Дикі Кицьки	283129 Тернопільська обл. Козівський р-н В.Ходачків
Гніздо ч.7	пл.сен.Любом.Дячок
Дика Савана	292210 Львівська обл. Червоноград вул.Стуса 2а кв.5
Гніздо ч.8	ст.пл.Мар'яна Кручок
Мандрівники сонячн.ранку	290053 Львів вул.Керамічна 4 кв.68
Гніздо ч.9	ст.пл.Софія Нагірна
Приблуди горобиної ночі	292060 Львів вул.Пулюя 21 кв.49
Гніздо ч.11	пл.сен.Ярослав Ящишин
Войовничі Коти	283129 Тернопільська обл. Козівський р-н В.Ходачків
Гніздо ч.13	ст.пл.Тарас Левкович
Блакитне плесо	292210 Львів.обл. Червоноград Набережна 21 кв.81
Самостійний рій ч.1	пл.сен.Наталка Соломаха
Конвалії	250037 Чернігів вул.Леніна 204 кв.18

Підготовчі:

Гніздо	пл.сен.Степан Павлишин
Лісові Друзі	283320 Тернопільська обл. Бучацький р-н с.Жизномир
Гніздо	пл.прих.Юлія Бурма
Королів.Клейноди	251320 Чернігівська обл. Ічня пл.Васильченка 12 кв.1
Гніздо	ст.пл.прих.Сергій Коссов
Дикий мед	317000 Кіровоград.обл. Світловодськ вул.Леніна 65 кв.2
Гнізда	ст.пл.Мирося Олійник
Галицькі Квіти	292220 Львівська обл. Сокаль вул.Шевченка 60
Співаючий гай	ст.пл.Сергій Дмитрук; Сокаль вул.Шептицького 167в
Гніздо	пл.сен.Богдан Олексій
Володарі ночі	282011 Тернопіль вул.Пулюя 24
Гніздо	ст.пл.Оксана Ковальовська
Лісові Розбишаки	292243 Львів.обл. Сокал.р-н В.Мости Шевченка 27а кв.15
Гніздо	ст.пл.Марія Дацків
Чарівний віночок	292243 Львівська обл. Сокальський р-н с.Куличків
Гнізда	ст.пл.Мир.Студінська
Лісова Пісня	292210 Львів.обл. Червоноград Шептицького 13 кв.67
Діти ночі	пл.скоб Андрій Дячок; Червоноград вул.Стуса 2а кв.5
Гнізда	ст.пл.Роман Бучко
Дерева гори Гарай	292310 Львівська обл. Жовква вул.Полуботка 29
Квіти Розточчя	ст.пл.Галина Лозинська; Жовква вул.Кутузова 15а
Гніздо	пл.сен.Люба Калішун
Крилаті Друзі	293513 Львівська обл. Стрийський р-н с.В.Дідушиці
Гнізда	ст.пл.Марта Латик
Мешканці лісу	285603 Ів.-Франків.обл. Долинський р-н Болахів Мазепи 11
Лісові Комахи	ст.пл.Таня Берізко; Болахів вул.Данила Галицького 115
Самостійний рій	пл.сен.Лариса Бойцан
Гаврики	285200 Ів.-Франківська обл. Коломия вул.Николишина 7а
Самостійний рій	ст.пл.Марічка Худа
Лісові Дзвіночки	284001 Івано-Франківськ вул.Підгірянки 1 кв.6

ЗМАГ новацьких частин

Чи знайомі ви з новаками ін. новацьких частин? Що можете розповісти один про одного? Що „заховано“ в назві вашого рою? Чи знаєте ви новітню історію новацтва в Україні?

На ці та багато інших запитань покликані відповісти саме ви і ваше новацтво. Крайова Булава УПН проголошує Змаг новацьких частин. Взяти в ньому участь можуть тільки рої зі своїми братчиками і сестричками. Для цього потрібно зробити умовну „презентацію“ вашого рою, а саме: підготувати **спільно** відповіді на запитник та надіслати їх разом із зголошенням на адресу Крайової Булави УПН.

& & & &

Пласт УСО

Крайова Булава УПН
Змаг новацьких частин

Станиця/ПГ _____

Зголошення

Братчик/сестричка (пл.ступінь, ім'я, прізвище, дата нар., домашня адреса, телефон):

Рій _____ Гніздо _____

Новаки/новачки (ім'я, прізвище, пл.ступінь, дата нар., домашня адреса, телефон):

Знамено____, тотем____, Книга____, Хроніка____, однострої____, відзнаки____

Запитник (виповнити у довільній формі):

- Ваш рій: - як він називається? як з'явилась така назва і чому?
 - який ваш ройовий обряд, пісня, клич?
 - що найцікавіше траплялося з **тобою** за час твого „життя“ в рою?
 - як звучать вашого братчика/сестричку? хто він/вона? що цікавого **ти** про нього/неї знаєш?
- Ваше гніздо: - якщо ваш рій належить до гнізда, то як воно називається? чому?
 - скільки роїв у вашому гнізді? як вони називаються?
 - як звати вашого братчика гніздового/сестричку гніздову?
- Ваша домівка: - якою є ваша новацька домівка? як ваш рій дбає про неї? чи є в ній щось, зроблене **твоїми** руками?
- Яким є ваш осередок? З ким знайомий чи товаришує ваш рій?
- Ще щось?!...

П.С.Долучіть фотографію вашого рою та відзначку.

Ваші листи щодо нової обкладинки В.О.Р. можете надсилати за адресою: 284019 Івано-Франківськ Чабережна 6 кв.50 Манчаку Ярославу. Всі вони будуть передані С.О.Оресту Таврилюку.

ЦІКАВЕ ЗВІДУСІЛЬ

Китайка

— Китайко, китайко,
нащо козакові очі накрила?

— Хай ще раз подивиться
на черлене літечко,
на вогонь коника,
на червону ружечку,
на красну дівоньку.

Гетьманівна

Будемо міст мостити
срібними цвяхами —
їде до нас пан гетьман —
величається.

Будемо міст мостити
золотими цвяхами —
їде пані гетьманиха —
пишається.

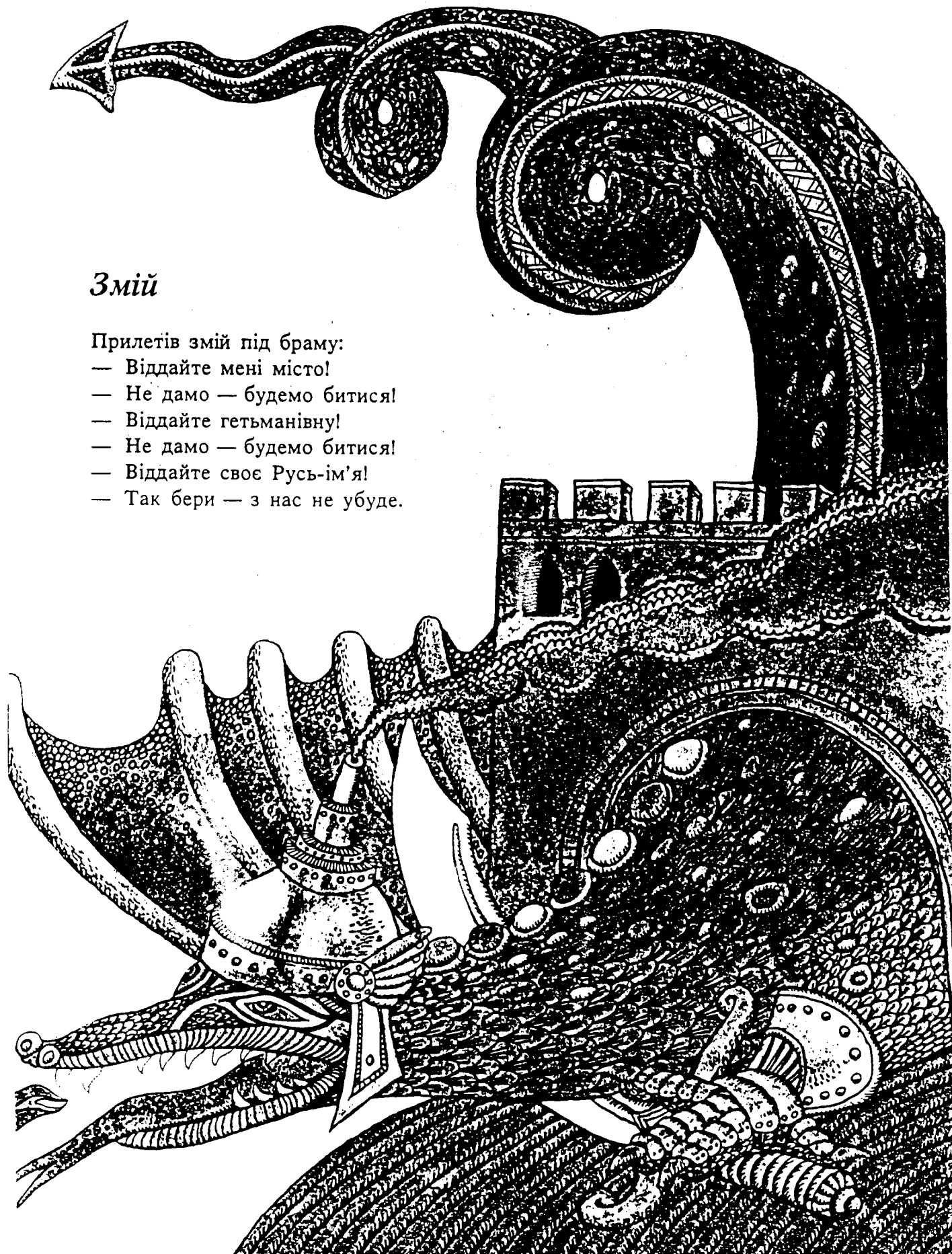
Будемо міст мостити
рутяним вінком —
їде панна гетьманівна —
соромиться.

Змій

Прилетів змій під браму:

- Віддайте мені місто!
- Не дамо — будемо битися!
- Віддайте гетьманівну!
- Не дамо — будемо битися!
- Віддайте своє Русь-ім'я!
- Так бери — з нас не убуде.

Мамай

Помагайбі, Мамаю,
шабля тебе не бере,
куля обминає.
А я знаю таке зілля —
таке зілля-трунок:
воно росте в Україні,
має срібні струни.

Кармалюк

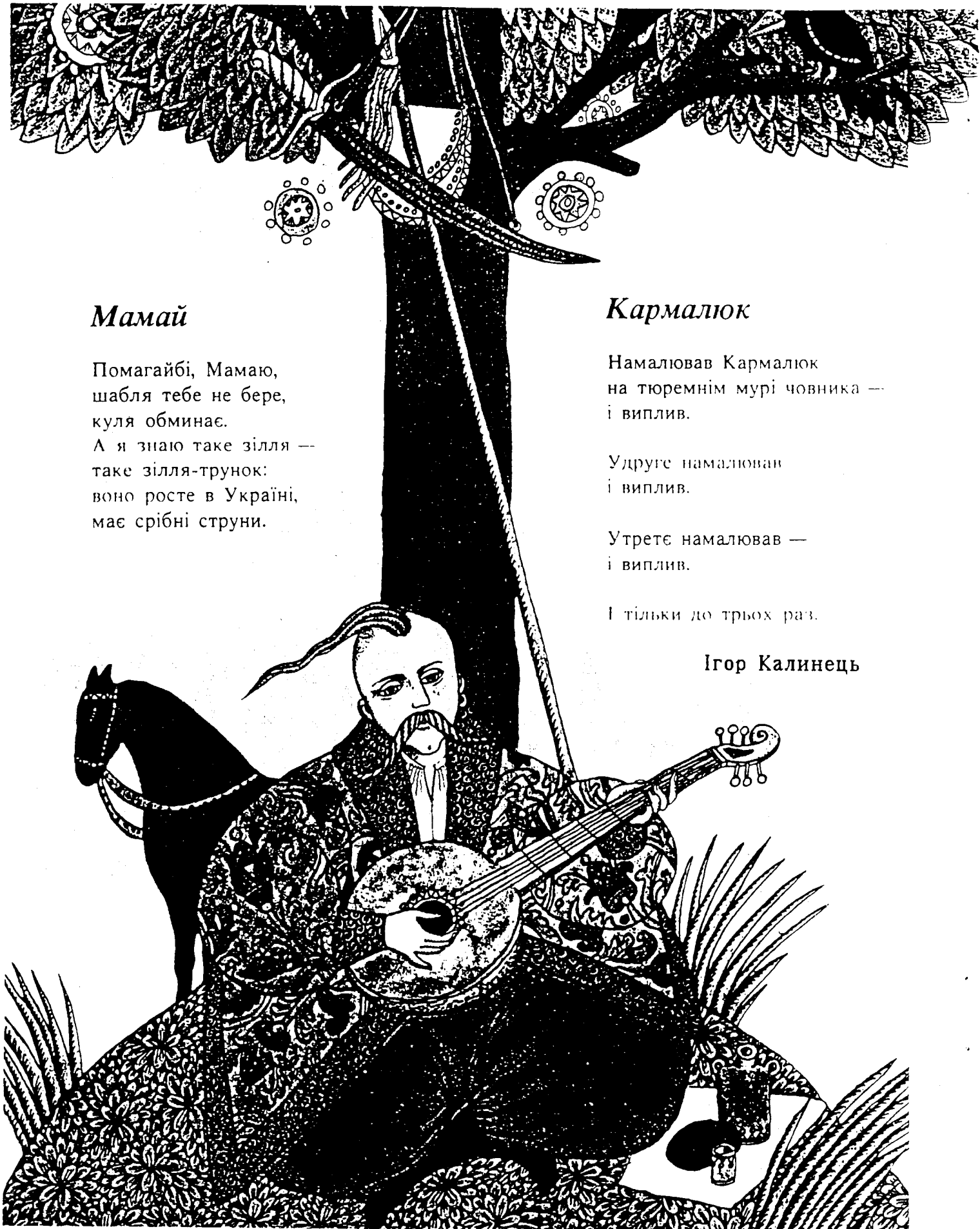
Намалював Кармалюк
на тюремнім мурі човника —
і вплив.

Удруге намалював
і вплив.

Утретє намалював —
і вплив.

І тільки до трьох раз.

Ігор Калинець

КОЗАКИ УТВЕРДЖУЮТЬ МОРЕПЛАВНІ ТРАДИЦІЇ

Київ. -- Громадська організація "Українське Козацтво" почала проведення щорічної козацької регати, мета якої -- утвердження мореплавних козацьких традицій і пропаганда нашої державності.

Регата, яка не має анало-

гів у практиці вітрильного спорту, відбувається за маршрутом Дніпропетровське -- Запоріжжя -- Нікополь -- Капулівка (місце поховання отамана Сірка) -- нова Каховка -- Херсон -- Очаків -- Одеса -- Стамбул.

ПОРАДИ МУДРОЇ СОРОКИ

40

Листи для Мудрої Сороки слати на адресу Редакції / див.: II стор. обкладинки/ з допискою: "Для Сороки".

ДОРОГА СОРОКО!
Звідки пішла назва 'пластуні'? Вітя

ДОРОГИЙ ВІТЮ!
Так давніше звали козаків-розвідників через те, що вони
'пласталися' в Дніпрових плавнях, підглядаючи ворога.
Сорока

Ж Ж Ж

ДОРОГА СОРОКО!
Чому жінкам було заборонено ступати на Січ? Тася

ДОРОГА ТАСЮ!
Як казав Сагайдачний: 'Мені з жінкою не возиться, а тютюн та люлька
козаку в поході пригодиться'. Сорока.

Ж Ж Ж

ДОРОГА СОРОКО!
Які пластові курені плакають козацькі традиції? Кандидат до УСП

ДОРОГИЙ КАНДИДАТЕ!
Найбільше відомі: Вовкулаки, Орликівці й Хмельниченки. Інші
маскуються, бо бояться атаки старших пластунок, які ще не мають 'козацького'
куреня. Сорока

Ж Ж Ж

ДОРОГА СОРОКО!
Що таке: китайка? Вірка

ДОРОГА ВІРКО!
А ти не вчилась географії? Це дівчина з Китаю. Сорока

Ж Ж Ж

ДОРОГА СОРОКО!
Чи то правда, що Пласт будуватиме нову Січ на Хортиці? Цікавий

ДОРОГИЙ ЦІКАВИЙ!
Цікавість - це перший ступінь до пекла. А відповідь на твій запит:
Мабуть ні, бо там уже ступила жіноча стопа. Але ходять чутки, що братчик
Славко хоче спорудити Січ на Соколі. Сорока

З М І С Т

ВІД РЕДАКЦІІ.....	1
ЩО РОЗКАЖЕМО НОВАЦТВУ?	
На білому острові - Віталій Святовець.....	2
Козцькі звичаї.....	13
Коваленко Юрчик - Антін Лотоцький.....	18
МАЙСТРУЄМО - Сірий Орел Денис	
Козацька шабля.....	20
Козацька шапка.....	21
Пістоль.....	22
ДІТИ СПІВАЮТЬ	
Машерують козаченьки.....	23
Де Дніпро наш котить хвилі.....	24
Слава, слава, отамане - Ю. Назарак/М. Гайворонський.....	24
Зірвалася хуртовина - Г. К./В. Витвицький.....	24
НОВАЦЬКИЙ ТАНОК: Сиву шапку.....	25
ІГРОВИЙ КУТОК	
Козак і татарин.....	26
Сміливо вперед.....	26
Оборона прапору.....	26
ІЗ ПРИРОДНИЧОГО ЗАПИСНИКА: Не забувай про джерело.....	27
ЧИ ЗНАЄТЕ, ЩО... - Сіра Орлиця Стаха Гойдиш.....	28
ПРИКАЗКИ.....	29
ВІСТІ З УКРАЇНИ.....	31
СІРІ ОРЛИ ПИШУТЬ.....	35
ЦІКАВЕ ЗВІДУСІЛЬ - Ігор Калинець	
Китайка.....	36
Гетьманівна.....	36
Змій.....	37
Мамай.....	38
Кармалюк.....	38
Козаки утверджують мореплавні традиції.....	39
ПОРАДИ МУДРОЇ СОРОКИ.....	40

ВИПРОДАЖ КВАРТАЛЬНИКА

'ВОГОНЬ ОРЛИНОЇ РАДИ'

Вийняткова нагода доповнити пластові бібліотеки!

'Показчик - Індекс' (Бібліотека ВОР ч. 10) вказує, в якому числі ВОР є які матеріяли. Нижче показано, які числа ВОР є до випродажі та в якій кількості.

Замовляти ВОР вчасно, особливо числа з малою кількістю, бо вони скоро будуть випродані. До сьогодні появилoся 114 чисел 'Вогню Орлиної Ради'.

До Вашого замовлення прошу долучити грошеву належність в американській валюті (US FUNDS). Якщо після одержання замовлення і належності число буде випродане, гроші будуть звернені.

Ціна одного (1) примірника ВОР під час випродажі є 2 американські долари. Випродаж триває протягом 1997-го року.

<u>ВОР ч.</u>	<u>Є</u>	<u>ВОР ч.</u>	<u>Є</u>	<u>ВОР ч.</u>	<u>Є</u>
8 -	2	61 -	33	89 -	8
32 -	1	62 -	15	90 -	8
35 -	4	63 -	85	92 -	10
36 -	36	64 -	19	93 -	10
37 -	30	65 -	134	94 -	10
39 -	62	66 -	14	95 -	17
40 -	113	67 -	118	96 -	17
41 -	92	69 -	2	97 -	17
42 -	115	70 -	2	98 -	16
43 -	209	71 -	3	99 -	20
44 -	147	73 -	8	100 -	40
45 -	139	74 -	2	101 -	41
46 -	128	75 -	3	102 -	37
47 -	126	79 -	23	103 -	47
48 -	172	80 -	136	104 -	47
49 -	149	81 -	22	105 -	47
50 -	53	82 -	2	106 -	44
51-52 -	134	83 -	18	107 -	43
53 -	116	84 -	20	108 -	45
54 -	124	85 -	29	109 -	42
55-56 -	132	86 -	10	110 -	45
57-58 -	70	87 -	9	111 -	47
59-60 -	79	88 -	37		

Замовлення слати:

DENYS BEDNARSKY
35 MARSAC PL
NEWARK NJ 07106
USA